

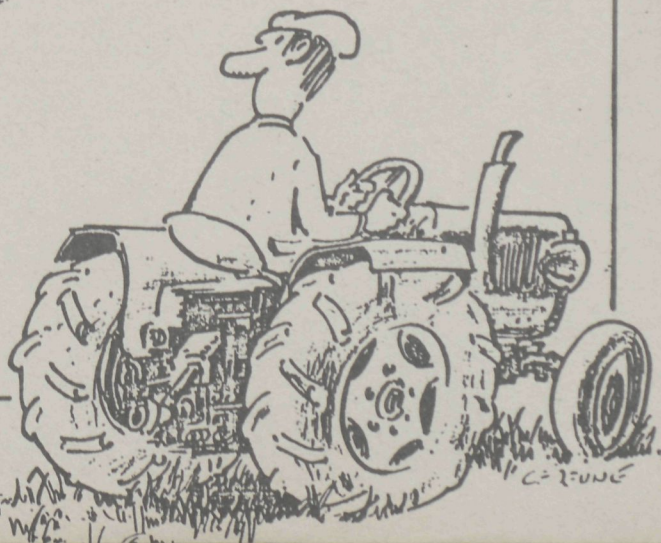
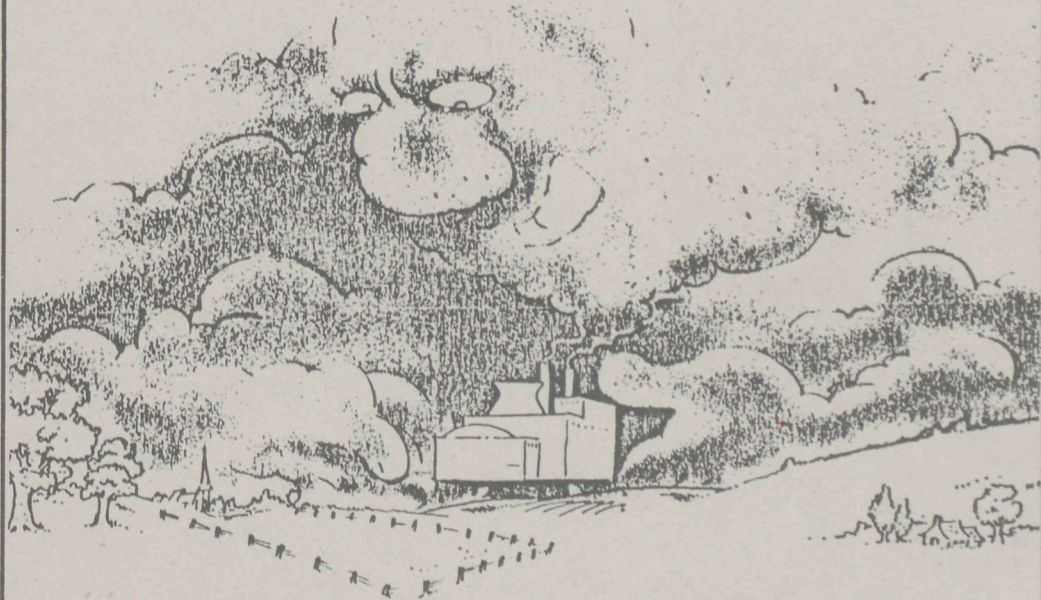

1-2

MAANDBLAD VAN DE BOND BETER LEEFMILIEU - 4de jaargang - 1984

CHOOZ

en Doel...

blz. 15

MILIEURAMA

TEGEN 1988 UITGESTORVEN?

Het gaat niet goed met de otters. In de hele Benelux leven er wellicht nog amper 200 van deze snelle en wendbare kampioen-zwemmers. Kenners vrezen dat, wanneer de omstandigheden waarin de otters leven blijven verslechteren, er binnen vijf jaar bij ons geen enkele meer te bespeuren zal zijn. Om dit schitterende roofdier voor uitsterven te behoeden moeten dus dringend maatregelen worden genomen.

MARTERACHTIGE

De bij ons voorkomende otter, de Europese visotter (wetenschappelijke naam : *Lutra lutra*), behoort tot de zoogdierenfamilie van de marterachtigen. Zoals de 15 andere soorten otters elders in de wereld is het een voortreffelijk aan het water aangepast dier met een 75 cm lang, lenig en gestroomlijnd lichaam en een dichte bruine pels. De brede, zwaar besnorde en platte kop draagt neus, ogen en oren in één vlak zodat bij zwemmen aan de oppervlakte alle drie deze zintuigen gebruikt kunnen worden. De poten zijn kort, stevig gespierd en ze hebben zwemvliezen tussen de vijf tenen. De staart is lang (nog eens 40 cm extra), ovaalrond zoals het lichaam en puntig.

Otters houden er uigestreckte territoria op na, zo'n 10 tot 20 vierkante kilometer groot, waarbinnen, behalve het wijfje (soms zijn er meerdere) en de jonge otters, geen andere ot-

ters geduld worden en waarbinnen ze in elk geval voldoende en visrijk water ter beschikking moeten hebben. Hun dieet bestaat immers voornamelijk uit vis, soms aangevuld met kikkers, kleinere vogels en zelfs muskusratten. Om hun honger te stillen leggen ze dan ook flinke afstanden af.

NACHTDIER

Niet veel mensen zullen al een otter in het wild gezien hebben. Dat komt niet alleen doordat er nog maar weinig zijn, maar de otter is ook een schuw nachtdier. Overdag houdt hij zich bij voorkeur schuil in een holle boom of in een rietkraag. Pas tegen zonsondergang komt hij tevoorschijn. Op weg van de slaapplaats naar het jachtgebied loopt de otter over een van de vaste paden of wissels die door zijn territorium lopen. Zulke wissel leidt langs een aantal vaste punten in het landschap

De met mos begroeide stronk van een omgevallen boom wordt besnuffeld. De vorige keer dat de otter hier langs kwam, had hij zijn uitwerpselen bovenop de stronk gedeponneerd. Het ruikt vertrouwd, geen andere otter is op deze plaats in zijn leef- en jachtgebied geweest.

Het is waarschijnlijk dat de otter op deze manier elke nacht grote delen van zijn territorium onderzoekt. Eens bij het water aangekomen, glijdt de otter er bijna ongemerkt in. Enkel een lichte rimpeling van het oppervlak en een bellenspoor verraden zijn onderwatertocht, die hij tot 8 minuten kan volhouden. Kleine visjes en ook paling die hij tegenkomt, worden ter plaatse doorgeslikt. Grotere vissen brengt hij aan land; meestal heeft een otter daar vaste plaatsen voor, waar dan ook een hele verzameling schubben, vinnen en gratten van vnl. karper, voorn, brasem en snoek te vinden is.

JACHT

In feite zal de otter bij zijn visvangst zo weinig mogelijk energie proberen te verspillen en vooral zieke of verzwakte vissen pakken, ofwel die soorten die er relatief veel zijn. Zo houdt hij de visstand in evenwicht en gezond. Hij is dus veeleer een bondgenoot van de mens-visser dan diens concurrent. Dit zijn echter inzichten van de moderne ecologie, totaal onbekend aan de jachtwachters, jagers en vistelers van enkele decennia terug. Die zagen de resten van de grote vissen op de kant, be-

schouwden de otter als een geduchte rivaal en bleven het dier (ook om zijn pels) bejagen tot de jacht op de otter voor het eerst niet meer werd geopend tijdens het jachtseizoen 1976-77. Een maatregel die natuurlijk hopeloos te laat kwam, want ondertussen waren er zo mogelijk nog andere factoren het voortbestaan van de al niet meer talrijke, overblijvende otters komen bedreigen.

In het kader van ruilverkavelingen worden beken gekanaliseerd, de oeverbegroeiing verdwijnt, het waterpeil daalt. Gevolg: de visstand vermindert, de beschutting en dekking op de oevers is er niet meer, de biotoop voor de otters verschaalt. Door de toename van wegverkeer en wegenbouw geraken de otter-territoria steeds meer doorsneden en van elkaar geïsoleerd. En tenslotte is er nog de watervervuiling. De otter is hier bijzonder gevoelig voor, want net als alle andere roofdieren staat hij aan de top van een zogenaamde voedselpyramide. Alle schade-

lijke stoffen die de mens in het water loost, komen via eencelligen, kleine en grote vissen bij de otter terecht. Met name stoffen die niet meer uitgescheiden worden, maar die zich in het lichaam ophopen zoals zware metalen en gechlorreerde koolwaterstofverbindingen missen hun uitwerking niet.▶

Aanvullend bij het artikel "Otters tegen 1988 uitgestorven" is er een alarmerend bericht uit Wallonië.

Kanalisatiewerken aan de Ourthe tussen Bomal en Nisramont, naar aanleiding van klachten over overstromingen van kampings, zouden de enige gezonde otterpopulatie die Wallonië nog rijk is, met de dood bedreigen. De dienst van de Luikse Maas

liet weten dat men op aanvraag van kamerlid J. Daras (Ecolo), bij de verdere kanalisatie de oeverstukken waar de aanwezigheid van otters wordt vastgesteld, zal ontzien.

Otters echter houden zich steeds weer op andere plaatsen op en hebben nood aan een groot leefgebied zodat deze maatregel hun behoud op de Ourthe niet verzekert.

Het zou realistischer zijn de kampings verder van de oever of op droge stukken aan te leggen, dan dure kanalisatiewerken door te voeren, en... de otter zou er wel blij varen!

Voor meer informatie en interviews kan u zich wenden tot - Comité "Sauvons l'Ourthe" - rue de la Légia 25 te 4000 LUIK

RV

In die zin vergelijkt men de otter soms met de zeehond : dat het met de leefsituatie in het zeehondengebied bij uitstek, de Wadden, niet in orde is weten we omdat het met de zeehonden slecht gaat. De otter vervult voor het zoete water eenzelfde functie.

ZURE REGEN

Een en ander maakt dat er in ons land momenteel nog hooguit enkele tientallen otters voorkomen. In Nederland zouden er nog 150 zitten, maar het gaat daar om een groten-deels geïsoleerde populatie omdat in de grensstreken de otter vrijwel volledig verdwenen is. Ook in andere landen zoals Duitsland, Frankrijk en Groot-Brittannië is de achteruitgang alarmerend. En in Skandinavië heeft men dan weer te kampen met een apart probleem : door de zure neerslag verdwijnt daar alle vis uit de meren en vindt de otter geen voedsel meer.

REDDINGSKAMPAGNE

Al bij al stelt zich de vraag of er nog iets te doen valt om het slechte tijt te doen keren. Bij onze noorderburen vindt men duidelijk van wel. Daar hebben diverse natuurbeschermingsverenigingen onlangs een reddingskampagne gestart onder de naam "Nederland-Otterland". En op internationaal vlak werd van 24 tot 27 november te Straatsburg een "otterkollokwium" gehouden om de benarde situatie van de otter in Europa onder de loep te nemen

en om mogelijke remedies uit te dokteren.

Voor Vlaanderen kan de term "otterland" al lang niet meer gehanteerd worden. Dit neemt echter niet weg dat ook een aantal organisaties van bij ons, zoals de N.C.B.R. en de jongerenbeweging voor natuurbehoud "Natuur 2000" evengoed hier te lande een otterkampagne willen gaan voeren. Onze inheemse otterpopulatie is immers als geheel afhankelijk van de Nederlandse en zo is dus ook op dit gebied een zekere Benelux-solidariteit bepaald aangewezen.

MAATREGELEN

Om de otter te beschermen kunnen er hoe dan ook vele soorten maatregelen worden getroffen. Om meer schuilgelegenheid te bieden, dienen op kale oevers (terug) bomen en struiken aangeplant. Het geïsoleerd geraken van populaties kan worden voorkomen door verbindingen tussen de ottergebieden in stand te houden.

Dat otters het slachtoffer worden van het verkeer kan men vermijden door onder de wegen die de verbindingen kruisen kleine tunnels aan te leggen, zoals in sommige landen reeds voor dassen gebeurt. Voorts is het van belang om in "otterlege" gebieden de mogelijkheid tot hervestiging open te houden.

Nog andere maatregelen ten bate van de otter zijn het tegenhouden van verdere rekreatie in de buurt van de verblijfplaatsen van de dieren en het verbieden van nachtvisserij in ottergebieden. Terreineigenaars, boeren en vissers zouden bij het beheer van de otterstand kunnen worden ingeschakeld en ook de muskusrattenvangers mag men niet vergeten : zoals gezegd eten otters behalve vis ook muskusratten en zo is de otter een waardevolle bondgenoot van de mens bij het beschermen van rivierdijken.

Wat de watervervuiling betreft, is het te hopen dat de aarzelend ingezette verbetering van de waterkwaliteit in de laatste jaren (door meer en betere afvalwaterzuivering) en een verbod op het gebruik of de lozing van biologisch niet afbreekbare stoffen (PCB's b.v.) nog net op tijd komen om het totale verlies van de otter in de Lage Landen te verhinderen.◀

P.S. Wie meer wil weten over de Kampagne tot behoud van de otter in eigen land en wie de idee van het oprichten van zgn. otter-reservaten wil steunen, kan contact opnemen met de N.C.B.R., Postbus 10, 9740 GAVERE.

Jonathan en de Zwamdraad :

TOPPERS IN NATUURVOEDING !

presenteren :

- "ZO'N LEKKER PADDESTOELHOEKJE... (NIEUW !). Alles omvattende teeltbrochure door Magda Verfaillie om zelf eetbare paddestoelen te kweken. Met 20 pg. recepten 350 Fr.
- TIENTALLEN VERSE VEGETARISCHE SPECIALITEITEN op basis van SEITAN en TOFU. Verkrijgbaar in elke goede natuurvoedingszaak. of...
- RECHTSTREEKS EN DAGVERS in het winkeltje van JONATHAN ! Antwerpsesteenweg 336 (achter garage Rietje) te Kapellen-Mariaburg STEEDS TOT UW DIENST !

VERKEERSKAMPANJE

ZONE 30

Lieve Grauls

De verkeerskampanje Zone 30 heeft de verkeersleefbaarheid en verkeersveiligheid in stad en dorp als thema.

Zone 30 gaat ervan uit dat stad en dorp een verblijfsgebied is waarbinnen de verkeersveiligheid en -leefbaarheid prioritair zijn. Dit uitgangspunt stelt eisen aan de inrichting en aan het gebruik van de straat, nl. lagere snelheid en herverdeling van de ruimte.

Zone 30 pleit dan ook voor een globale verkeersbenadering binnen stad en dorp uitgaande van de grootste knelpunten m.n. de

drukte-assen, de kruispunten, de toegangen tot de gemeente, de oversteekbaarheid, de langzaam-verkeer-gebieden zoals pleinen, centrumzones, scholen e.a.

Verkeersplanning moet niet uitsluitend gebeuren in de rustige woonwijk. Naar onze mening zijn de gemeentewegen van grootverkeer, de provincie- en rijkswegen binnen stad en dorp (met inbegrip van de ringwegen) de dragers van de grootste onleefbaarheid.

"Zone 30" is de bebouwde omgeving waarbinnen zich diverse activiteiten ontwikkelen die eisen stellen aan het verkeersgedrag binnen dit gebied.

"Zone" staat voor de stedenbouwkundige omgeving waarbinnen het verkeersgebeuren zich in al zijn aspecten afspeelt (winkelen, wandelen, parkeren, doorrijden, fietsen, bestellingen afleveren, schoolgaan...).

M.a.w. de straat heeft niet alleen een verkeersfunctie in termen van doorstroming van rijdend verkeer maar ook een verblijfsfunctie.

"30" staat voor de optimale ontmoetingssnelheid waarbij gemotoriseerd verkeer en langzaam verkeer (voetgangers en fietsers) met een verlaagd risico met elkaar gekonfronteerd worden (zie toelichting R. Poté). In de toekomst zal men dienen uit te gaan van het begrip "ontwerpsnelheid", afgestemd op een bepaalde straat binnen een specifieke stedenbouwkundige kontekst. De ontwerpsnelheid van straten in een verblijfsgebied kan variëren naargelang de situatie.

In deze zin is de kampanje Zone 30 een uitdrukking van een stedenbouwkundige beweging die opnieuw haar rechten op de verkeersruimte en verkeersplanning laat gelden. Dit betekent meteen ook dat Zone 30 - zij het vanuit de invalshoek verkeer - een belangrijke bijdrage wenst te leveren aan de stads- en dorpsvernieuwing.

Snelheid in bebouwd gebied

Het streven naar een grotere verkeersleefbaarheid is het doel van de actie Zone 30. De verkeersleefbaarheid wordt in de ongunstige zin beïnvloed door de objectieve en subjectieve onveiligheid.

Rekening houdend met de huidige snelheidsvoorschriften is volgens de officiële statistieken bijna 30 procent van de ongevallen met doden of gewonden te wijten aan de ene of de andere vorm van niet aangepaste snelheid.

Het subjectieve onveiligheidsgevoel of de verkeersangst is een gevolg van de kennis die men heeft van de objectieve onveiligheid, de ervaring met bijna-ongevallen en de daarop gebaseerde vrees voor de bedreiging

Verkeerskampanje

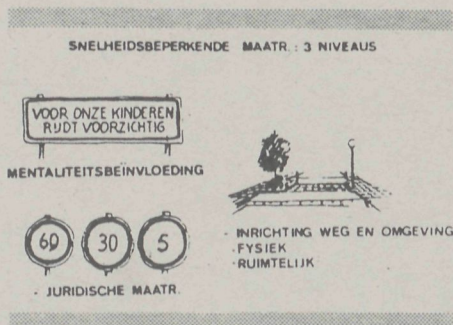
welke uitgaat van het snelrijdend motorvoertuigenverkeer.

De niet aangepaste snelheid van het motorvoertuigenverkeer is de voedingsbodem van de verkeersangst. Die angst was reeds in de eerste dagen van de auto aanwezig. Hij gaf aanleiding tot het uitvaardigen van de Red Flag Act in Engeland: elke auto die een bebouwde kom binnenreed moest voorafgegaan worden door een voetganger met een rode vlag.

Hoe sneller wij rijden, hoe moeilijker wij het hebben om veilig te rijden. Ons gezichtsveld vernauwt naarmate onze snelheid toeneemt. Onze reactietijd - laten wij het houden bij de bekende schrikseconde - blijft gelijk, maar de afstand welke wij in die tijdspanne afleggen wordt alsmaar groter naarmate de snelheid hoger ligt. Naarmate wij sneller rijden begaan wij meer fouten bij het beoordelen van de snelheid en de reaktiemogelijkheden van de andere weggebruikers. De vergaring van de voor onze veiligheid en de veiligheid van de anderen nodige omgevingsinformatie wordt moeilijker en onvollediger. Hoe hoger de snelheid hoe groter de psychologisch-fysiologische spanning van de bestuurder wordt. Hoe sneller ook vermoeidheidsverschijnselen optreden. Hoe langer kan ook de dalperioden zullen worden in de sinusoidaal op- en neergaande aandachtskurve. Om het met de Franse akademikus Dr. Monod te zeggen: "de doeltreffendheid van onze psychomotorische mogelijkheden vermindert naarmate onze verplaatsingssnelheid stijgt.

Bekeken van de kant van degene die gekonfronteerd wordt met een naderend motorvoertuig, is vooral van belang de vaststelling dat de kinetische energie - zeg maar de vernielingskracht - van dit tuig recht evenredig is met het kwadraat van de snelheid waarmee het

zich verplaatst. Belangrijk is ook de vaststelling dat de foutpercentages bij het schatten van de snelheid van dat voertuig door een voetganger stijgen naarmate de snelheid hoger ligt. Onafgezien het veiligheidsprobleem is het ook duidelijk dat de gebruiksmogelijkheden van de openbare ruimte voor de niet-gebruikers van motorvoertuigen verminderen en uiteindelijk onbestaande worden naarmate de motorvoertuigen er zich sneller verplaatsen. Ook op die wijze wordt door de snelheid de verkeersleefbaarheid negatief beïnvloed.

In de wetenschap dat 60 procent van de verkeersslachtoffers vallen binnen gebieden met ge-

sloten of onderbroken bebouwing, waar ook 50 procent van de voetgangers-slachtoffers en 72 procent van de fietsers-slachtoffers te betreuren zijn, is het duidelijk dat juist in die gebieden de verkeersveiligheid noch de verkeersleefbaarheid verzekerd is en bij de handhaving van de algemene snelheidsbeperking tot 60 km per uur in de wettelijk afgebakende bebouwde kommen daar ook nooit fundamentele verbetering zal kunnen in gebracht worden.

De actie Zone 30 stelt die snelheidsvermindering in discussie en doet voorstellen ter zake aan de hand van ervaringsgegevens en wetenschappelijk onderzoek. Duidelijk is daarbij dat een wettelijk bepaalde snelheidsbeperking op zichzelf onvoldoende is. Het wettelijke voorschrift, zelfs indien het door campagnes, informatie-, opleidings-, opvoedings- en controlemaatregelen wordt begeleid, mag en kan alleen een ondersteunend effect hebben. Het voor de veiligheid en de leefbaarheid gewenste snelheidsgedrag moet voor de mens aan het stuur in hoofdzaak voortvloeien - zelfs

afgedwongen worden - door de organisatie van de weg, de straat, de openbare ruimte zelf. Een organisatie die steunt op een verkeersveiligheids- en verkeersleefbaarheidsplan waarvan een verkeerscirculatieplan en een parkeerplan de uitlopers kunnen zijn.

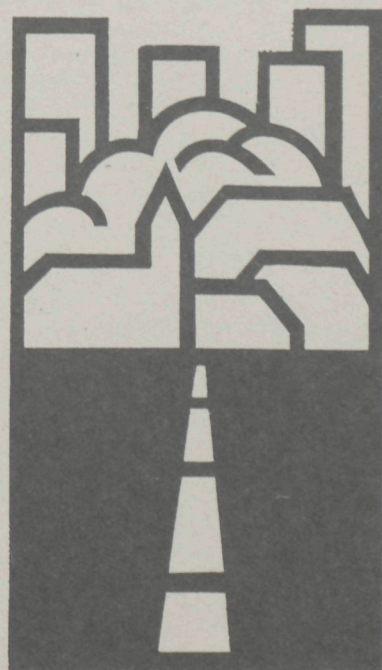
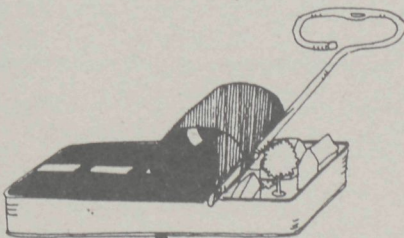
In het kader van deze principes is het duidelijk dat het huidige juridische begrip "bebouwde kom" niet meer hanteerbaar is en fundamenteel zal moeten herdacht worden. Wij kunnen

ook niet nalaten te betreuren dat de 80 procent subsidieregeling, die door de Vlaamse Deelregering werd aangekondigd en beloofd, er uiteindelijk niet komt. De gemeenten verliezen daardoor een aantal aktiemogelijkheden en de aktie Zone 30 ontmoet daardoor nog wat meer hindernissen op haar weg naar de verwezenlijking van haar doelstellingen.◀

Romain Poté, voorzitter Langzaam Verkeer

VERKEERSKAMPANJE

ZONE 30

Op het algemeen sekretariaat van Zone 30 (Dietsestraat 283, 3000 LEUVEN, 016/23.94.65) kan volgend informatief materiaal aangevraagd worden :

- Algemene folder Zone 30 met toelichting en alle nuttige adressen (gratis)
- Basistekst Zone 30 (50 fr.) met de uitgangspunten van de campagne

- Werkboek Zone 30 (70 fr.), met nuttige informatie voor wie wil werken rond verkeersleefbaarheid in gemeente of stad

- Diamontage, tentoonstelling, promotiemateriaal, film en video over dit onderwerp

- lijst van animatoren en sprekers waarop een beroep kan gedaan worden tijdens de campagne

PAUL JACOBS EN DE ATOOMMAFIA.

Het is een film over Paul Jacobs, een Amerikaans journalist die over een tijdsspanne van 20 jaar, onderzoek heeft gedaan naar de gevolgen van straling voor burgers en soldaten die blootgesteld worden aan radio-actieve neerslag van de atoombomproefnemingen van het Amerikaans leger en de AEC (Atomic Energy Commission) in de Nevada-woestijn, 120 km ten noorden van Las Vegas.

In 1957 vertelde Nobel-prijswinnaar Linus Pauling, een fysikus, dat er in Nevada, Utah en Arizona mensen waren die getroffen waren door de radio-actieve neerslag van de atoombomproeven. Paul Jacobs ging er naartoe en vond inderdaad mensen die getroffen waren door straling. Hij vond ook dat de AEC alles deed om de affaire in de doofpot te stoppen door rapporten en onderzoeken als 'geheim' te klassificeren en de mensen gerust te stellen door middel van films als "The Big Picture", een TV-film gesponsord door het Amerikaans leger, om te bewijzen dat de atoombomtesten absoluut ongevaarlijk waren voor de gezondheid van de mensen in dat gebied.

In een uittreksel uit zo'n Big Picture-film zien we een aalmoezenier een soldaat geruststellen die meedoet aan een test: "Je moet niet bezorgd zijn, soldaat, want het leger heeft alle mogelijke voorzorgsmaatregelen genomen voor je veiligheid. Eerst zie je een schitterend, hel licht, gevolgd door een schokgolf en dan hoor je de slag van de ontploffing. Dan zie je een vuurbal ten hemel stijgen, hij bevat alle mogelijke kleuren van de regenboog. En terwijl hij heel hoog stijgt, vormt hij de 'paddestoelwolk'. Het is een wonderbaarlijk schouwspel."

De werkelijkheid was anders. Sergeant Jim Gates zat met

zijn eenheid in loopgraven op minder dan 2 mijl (3,2 km) van de ontploffing. "Het was een afschuwelijk gezicht toen het afgelopen was," zegt Gates: "Bloed. Huilende en schreeuwende mensen. Velen van hen leven nu niet meer. Ik werd zwaar gekwetst uit de loopgraaf geslingerd." En Sergeant Paul Cooper, leukemie-slachtoffer: "We zaten op een helling op minder dan 5 km van het nulpunt. Toen de bom ontplofte, konden we elk beetje van onze vingers, onze handen, zien... met gesloten ogen, door onze schedel door. 't Was net of ze een röntgen-foto namen."

Elmer Jackson, een boer, herinnert zich dat hij schapen aan het hoeden was op een dag dat er een bomtest was. Hij kwam terecht in een soort sneeuwstorm, maar de sneeuw was niet wit, maar grijs. "Toen ik van mijn paard stapte om het te onderzoeken brandde het m'n vingers. Mijn handen en ge-

zicht zaten vol blaren."

Paul Jacobs sterft uiteindelijk zelf aan kanker opgelopen tijdens zijn onderzoekstochten in de Nevada-woestijn.

BRUIKBAARHEID :

De film is bedoeld om mensen wakker te schudden, om hun waakzaamheid te vergroten tegenover pogingen van de overheid om de gevaren van kernenergie en de productie van kernwapens te verbergen of te bagatelliseren.

Het is een hallucinant en verbijsterend dokument, goed bruikbaar voor gespreksavonden en in het onderwijs (vanaf 15 jaar).◀

Technische steekkaart :

Originele titel : Paul Jacobs and the Nuclear Gang.

Realisatie : Jack Willis en Saul Landau

Vertolking : Paul Jacobs

Productie : New Time Films, V.S.A. 1978, NI en Fr ondertiteld, kleur, 60 min.

Huur : Bevrijdingsfilms VZW, Quinten Metsysplein 4, 3000 LEUVEN 016/23.29.35

film 16 mm : 1750 Bfr.

Video : Betamax en UHS : 875 Bfr., Umatic : 1.075 Bfr. EC

VOOR U GEZIEN :

THE DAY AFTER.

In een recent nummer van Milieuraam werd het dossier "Milieu en Bewapening" beschreven als een nuchtere analyse van de gevolgen voor mens en milieu van de bewapeningswedloop. Deze is dat niet: hij toont op een emotionele manier de afschuwelijkheid van een kernkonflikt. En dat is geen kritiek. De kijker wordt gekonfronteerd met de onherroepelijkheid eens de knop omgedraaid, de explosie zelf met alle stadia: lichtflits, vuurzee, drukgolf en radio-actieve fall-out, de totale degradatie van de samenleving zonder communicatie, onvoldoende voedsel, de onmogelijkheid van hulpverlening... het zweet staat

ook de nuchtere Europeaan in de handpalmen.

Laat "The day after" een typische rampenfilm zijn bestemd voor de emotionele Amerikaan, laat de oorzaak van het konflikt betwistbaar zijn, laat het scenario traag op gang komen, laat de beeldkwaliteit van deze in oorsprong TV-film iets minder zijn: dit is niet essentieel. Belangrijk is dat een zeer breed publiek gekonfronteerd zal worden met de gevolgen van een kernkonflikt en de bewapeningswedloop steeds minder vanzelfsprekend zal vinden.

De film laat in de eerste plaats een gevoel achter van onmacht en niet-begrijpen. Maar nu ik dit schrijf, 24 later, is dit gevoel omgeslagen in een gevoel van strijdbaarheid. Dit kan niet zo langer: de helse kringloop moet doorbroken worden, wil de mensheid overleven. Gedoemd om te vechten... voor de vrede dan.◀

DVM

DE GELUIDSWET

INZAKE LUCHTVERKEER

1. Geluidshinder rond regionale luchthavens

Het opvallende van vliegtuiglawaai is dat mensen er nooit aan wennen.

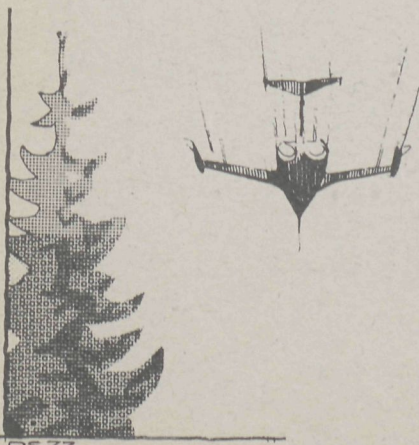
Wie langs een spoorweg woont hoort op een gegeven ogenblik de treinen niet meer.

Maar lijnvliegtuigen die laag overkomen, of sportvliegtuigjes die voortdurend boven je hoofd hangen te brommen, hoor je altijd.

Bovendien hebben ook Belgische studies (1) aangetoond dat de bevolking in de nabijheid van kleine regionale vliegvelden méér last heeft van sportvliegen dan van commerciële vliegbewegingen.

In De Standaard van 14/6/1980 lazen we een typisch en trefend relaas over de reacties van de bevolking in de buurt van het vliegveld van Lint (Turnhout).

De stapel krantenknipsels die ik hierover sinds vele jaren heb bijgehouden bewijst dat er op een 30-tal Belgische regionale, militaire en utilitaire luchthavens, een courante geluidsoverlast heerst die de "normale" normen van de verdraagzaamheid overschrijdt, en in een onbeperkte mate een aanslag pleegt op de elementaire vrijheid van elk individu dat er in de buurt woont.

Johan Schelstraete

Godslastering, de grootste misdaad in het toenmalige oude China, werd in 221 voor Christus door een keizerlijk decreet met de geluidsdood bestraft.

Fluitspelers en trommelaars "speelden" tot de veroordeelde er dood bij neerviel.

Deze naar moderne inzichten onmenselijke wet illustreert ten gronde de schadelijke inwerking van het lawaai op het menselijk organisme.

Maar dat zult U wel niet meer nodig achten.

In een proefschrift van een Nederlandse arts over "De medische gevolgen van het lawaai" lazen we dat het percentage mensen met te hoge bloeddruk stijgt met het geluidsniveau waarin ze leven. En dat geniepig effect zou, als één der belangrijkste risikofactoren voor hartinfarkt, door de mensen zelf maar zelden opgemerkt worden.

Op een internationaal kongres over vliegtuiglawaai, in 1969 te Frankfurt, werd reeds gesteld dat de geluidshinder het centrale probleem van de luchtvaart geworden was.

Is dit nog steeds zo?

En hoe heeft de Belgische wetgever zich aan deze realiteit aangepast?

Twee vragen waarover dit artikel enig inzicht wil verschaffen.

2. Sportvliegerij

Een voorbeeld : Sint-Denijs-Westrem (Gent), een klein vliegveld aan de rand van de stad in een volgebouwd residentieel woongebied. In 1982 : 39.134 vliegbewegingen die overwegend door sportvliegtuigen uitgevoerd worden. Binnen een cirkel van 1 km rond het vliegveld word de 60 dBA in de meeste gevallen overschreden. In hoge frekwentie worden er zelfs pieken van 85 dBA bereikt. Internationaal geldt

voor rustige woonwijken nochtans een geluidsniveau van 45 dBA.

Iedere zaterdag en zondag, de hele zomervakantie, van 's morgens tot 's avonds, "ondergaan" de omwonenden deze hinderlijke lawaaioverlast.

Voor al voor kleine kinderen, bejaarden, zieken, studenten, mensen die in nachtploegen werken en hun rust overdag moeten vinden, is deze hinder in veel gevallen een onmogelijke zaak geworden. Gelukkig heeft ook hier de (energie)krisis het leef

milieu een duwtje in de rug gegeven. Het aantal niet-kommerciële vliegbewegingen daalde de laatste jaren opvallend. Zo b.v. in St-Denijs-Westrem van 73.771 in 1978 tot 39.134 in 1982.

3. Studies

Uit psychologisch onderzoek dat daarover, vooral in Amerika, de laatste tijd werd gedaan, weten we dat alle hinderlijke vliegbewegingen, vooral bij kinderen, angstgevoelens oproepen die nooit afnemen, maar eerder toenemen.

In het DIXON-SPEAS-rapport werd gesteld dat 2/3 van alle vliegbewegingen die de ongeveer 1350 in ons land geregistreerde vliegtuigen in 1990 zullen uitvoeren, "plaatselijke vluchten" zullen zijn. Het zijn zij vooral die het echte lawaaihinderprobleem rond de utilitaire luchthavens in ons land vormen.

4. Zaventem

Bij de nationale en de regionale luchthavens in ons land (Oostende, Deurne, Charleroi, Luik) ligt de situatie uiteraard anders.

In Zaventem bijvoorbeeld zijn er méér dan 100.000 vliegbewegingen per jaar, maar deze hebben een commercieel karakter en moeten dus vanuit een totaal andere ingesteldheid beoordeeld worden. Méér dan 5 miljoen passagiers passeren daar jaarlijks de ingangs- of de uitgangspoort van de luchthaven. Hiermee wil ik niet beweren dat de hinder die hier, en vooral in Deurne, door de omwonenden ervaren wordt, en waarvan de grootste oorzaken van planologische aard zijn, niet belangrijk is. Integendeel.

5. Beleid

Het is zonder meer vanuit sociaal oogpunt schrijnend, en tekenend voor het beleid, dat DE CROO onlangs een Amerikaans studiebureau de opdracht gaf om de studie aan te vatten voor een "massaplan" voor de nationale luchthaven, en dat in

de motivatie en de voorstelling van dat plan (2) nergens één zinsnede staat over de impact van de luchthaven op het leefmilieu van de omwonenden en de maatregelen die men terzake zou kunnen nemen.

Het gaat nochtans om een studie die ons 50 miljoen zal kosten...

En zo ook komt de brave burger die zich wil verdiepen in 's lands problemen rond de luchtvaart en de wetgeving terzake, tot de konklusie dat er lustig op los gevlogen wordt, maar dat er van een adequaat milieubeleid terzake weinig sprake is.

WETGEVING

De geluidswetgeving inzake vliegtuigen en luchtverkeer wordt in ons land gekenmerkt door de agent die onder het lawaaitapijt van een vliegveld een bromfietser bekeurt wegens geluidsoverlast.

Hoewel daarin de laatste 10 jaar, sinds wij ons mogen verheugen in de kaderwet van 18 juli 1973 op de geluidshinder, toch stilaan enige verandering komt.

We kunnen trouwens niet eenzijdig onze parlementariërs beschuldigen van een gebrek aan belangstelling en lankmoedigheid terzake. Enerzijds werden verschillende wetsvoorstellen inzake geluidshinder ingediend, en anderzijds heeft deze problematiek een internationale dimensie. Er bestaan op dat vlak weliswaar verschillende internationaal aanvaarde normen, systemen en modellen, maar ze worden in de praktijk niet coherent toegepast. Wat ook begrijpelijk is zolang men niet tot dwingende overeenkomsten kan komen.

Kortom, we bevinden ons hier op een complex domein dat in volle evolutie is, en dat zich uitkristalliseert rond 2 uitgangspunten:

- enerzijds het feit dat de wetgeving een doeltreffende geluidsbepanking aan de bron moet opleggen, met strenge technische normen.

- anderzijds door de onvermijdelijke lawaaibron zover mogelijk van het menselijke leefmilieu te verwijderen.

Op beide vlakken bestaat in België enige wetgeving, maar komt men tot de vaststelling dat ze weinig gekend is en toegepast wordt. Hier bemerken we, in tegenstelling met verschillende buurlanden, een aarzelende en afwachtende houding bij de parketten en rechtbanken die de klachten van de bevolking al te vrijblijvend naast zich neerleggen.

Vliegtuiglawaai een kluit voor juristen ?

In een vorige algemene beschouwing over de geluidswetgeving (...) werd gewezen op de beperkte mogelijkheden van de artikelen 544 en 1382 van het burgerlijk wetboek i.v.m. schade en schuld t.a.v. het eigendomsrecht, en van art. 561 van het strafwetboek i.v.m. nachtlawaai. In de praktijk zijn deze bepalingen weinig toepasbaar op de lawaaihinder veroorzaakt door vliegtuigen, tenzij in extreme gevallen zoals b.v. gebeurde met een Amerikaans vliegtuig dat "bij vergissing" boven OTAWA op lage hoogte de geluidsmuur doorbrak en daarbij een glasschade veroorzaakte van meer dan 5 miljoen BF.

We moeten, dit zal voor iedereen duidelijk zijn, ook een onderscheid maken tussen wet (recht) en wetstoepassing (rechtspraak). Dan staan we inderdaad voor het feit dat het vliegtuiglawaai een kluif is voor juristen.

Naast een reeks puur wettelijke bepalingen waarmee een gerechtelijk steekspel kan worden nagegaan, heeft men immers ook vaak de tegenstrijdigheden tussen de gewestplannen en de economische verzuchtingen. Dit heeft bijvoorbeeld geleid tot de grote verwarring rond de luchthaven van Deurne. De ruimtelijke plannenmakers hadden in 1975 het hele vliegveld op hun kaarten groen geleverd (ontwerp-gewestplan) en aan het terrein van ruim 150 ha de optie verbonden van een stadspark met een volledig recreatieve functie. In zijn boek "Geluidshinder en leefmilieu" zegt H. SOMERS: "De wetgeving is niet algemeen en niet specifiek genoeg. Bij toepassing van de wet zijn noch de rechter, noch de expert, noch de ambtenaar belast met de inspectie, noch de arbeidsgeneesheer aan vaste normen gebonden. In deze zaken geldt gewoonlijk het recht van de sterkste, aangezien burgers met een gemiddeld vermogen wegens de kosten van de

rechtspleging, de expertisen en de verdediging niet opgewassen zijn tegen machtiger kapitaal. Bovendien bestaat er de eigenaardige mentaliteit dat de publieke sektor, zowel als de grootindustrie, over het privilege beschikken te handelen in naam van het openbaar nut (economische bloei en tewerkstelling) dat hen immuun maakt tegenover de aanspraak op schadevergoeding vanwege een partikulier?"

Ook M. VANHOLDER legt in zijn boek "Belgisch milieurecht" de nadruk op de complexiteit van de enorme toename van het luchtverkeer en het wanordelijk ruimtelijk beleid.

Normen

De EG stelde in dec. 1979 de normen vast voor vliegtuiglawaai.

Uiterlijk tegen 1988 moeten de luchtvaartmaatschappijen van de EG-landen alle subsonische toestellen afdanken die te veel lawaai maken. Voor supersonische vliegtuigen zullen afzonderlijk normen worden vastgesteld.

De toestellen die nu nog in gebruik zijn mogen verder gebruikt worden tot 1986. Indien een luchtvaartmaatschappij op dat ogenblik kan aantonen dat ze stille toestellen in bestelling heeft, krijgt ze nog 2 jaar uitstel.

Onder de toestellen die moeten sneuvelen: de B 707, 727, een aantal 737-versies, de DC 8 en de DC 9, de Caravelle en vele andere.

Aan de normen beantwoorden de Franse Airbus, de Tristar, de B 757, 767, 747, de DC 9/80 en de DC 10.

In ons land was men deze overeenkomst echter met enkele jaren vooruit.

In uitvoering van de kaderwet van 1973 werd het geluidsniveau van straalvliegtuigen grondig aangepakt door een M.B. van 2 mei 1975. Reeds vanaf 1 januari 1980 zou geen Belgisch bewijs van luchtvaardigheid (een soort "groene kaart") meer uitgereikt worden voor een subsonisch straalvliegtuig dat niet zou beantwoorden aan de in dit besluit vastgestelde geluidsnormen.

Dit M.B. werd later door het K.B. van 5 juni 1980 aangepast

aan de EG-richtlijn van december 1979.

Luchtoefeningen...

Wat de militaire vliegtuigen betreft, is het hen verboden de geluidsmuur te doorbreken, behalve in bepaalde zones en onder strikte voorwaarden. De wet van 12 mei 1927 regelt de te volgen procedure om het Ministerie van Landsverdediging aansprakelijk te stellen voor de opgelopen schade.

Het K.B. van 3 mei 1939 regelt de uitvoering van die wet.

Ruimtelijke Ordening

In uitvoering van de kaderwet verscheen in 1974 een eerste K.B. dat een nachtvliegverbod instelde voor lawaaiërende vliegtuigen boven zwaar belaste gedeelten van het Belgisch grondgebied (de grote agglomeraties). Terloops weze opgemerkt dat reeds 20 jaar voor de kaderwet, op 11 juni 1954, een K.B. verscheen dat een verbod inhield om te vliegen boven de koninklijke domeinen van Laken en Siergon.

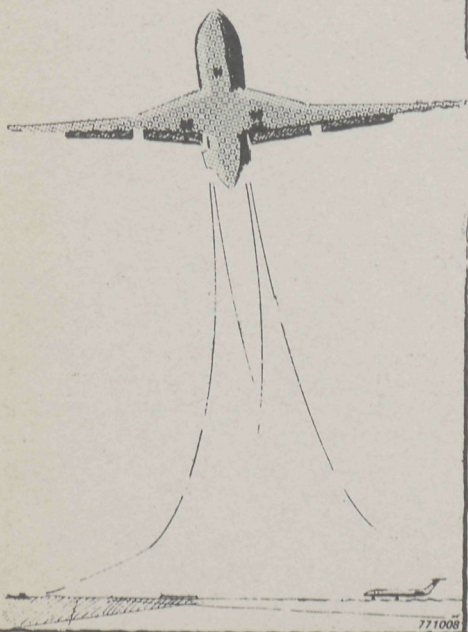
Maar als gefrustreerde vliegveldgebuur in Oostende, Zaventem of Deurne heb je'r natuurlijk niets aan dat de koning niet uit zijn middagdutje mag worden geweekt.

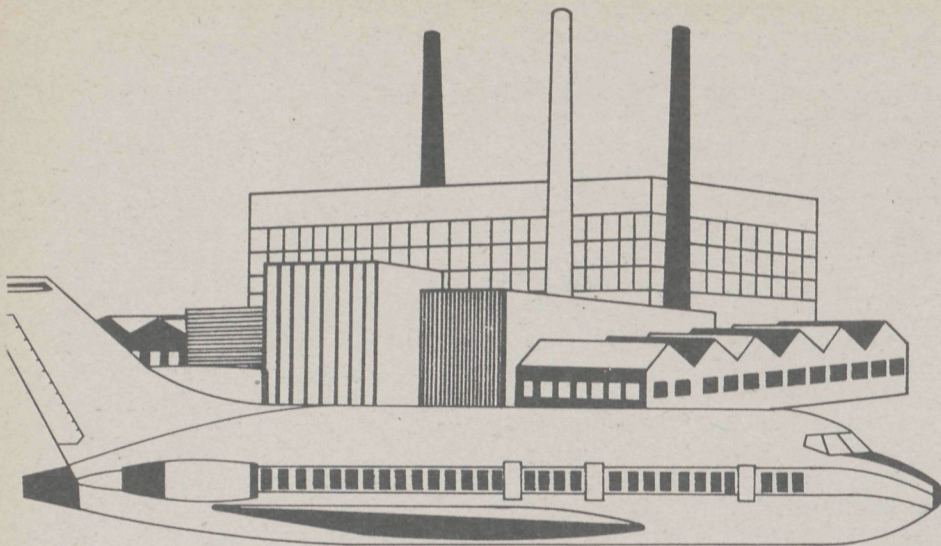
Vandaar dat het geluidsniveau van vliegtuigen grondiger werd aangepakt door het M.B. van 2 mei 1975.

Toch is men hier weer m.i. niet ver genoeg gegaan. De overheid zou, zoals in verschillende andere landen, de definitieve vliegroutes moeten bepalen zodat zo weinig mogelijk mensen in hun leefmilieu gestoord worden. Maar men houdt er, althans bij de Regie der Luchtwezen, de stelling op na dat het in ons dichtbevolkte landje onmogelijk is met een vliegtuig de lucht in te gaan zonder boven iemands hoofd te vliegen. Een doodoener van formaat!

Men zou anderzijds ook kunnen denken aan het wettelijk opleggen van bijzondere start- en landingstechnieken die een gevoelige lawaai-vermindering meebrengen.

Zo'n regeling moet in de eerste plaats gepaard gaan met een adequate ruimtelijke ordening, maar hierin staan wij Belgen ►

traditioneel zeer zwak. In Oostende bijvoorbeeld verlengde men enige jaren geleden de startbaan met 1 km terwijl terzelfdertijd in het verlengde, op 2 km daarvan, een schoolkomplex werd gebouwd.

RECHTSPRAAK

De konventie van Rome (Wet van 14 juli 1966) bepaalt dat personen die op het aardoppervlak schade lijden een vergoeding kunnen krijgen wanneer vast staat dat ze veroorzaakt wordt door een vliegtuig dat zich in het luchtruim bevindt...

De wet is echter slechts toepasselijk wanneer bewezen is dat de piloot de luchtverkeersregelen niet in acht genomen heeft (vb. het niet respekteren van de voorgeschreven minimale vlieghoogten of start- en landingsprocedures). Deze wet impliceert dus een zware bewijslast voor de schuldeiser en wordt in de praktijk bij ons niet toegepast.

In andere landen wel! In Oostenrijk b.v. voorziet de wet duidelijk dat iedere burger ook vliegmaatschappijen voor de rechtbank kan brengen.

Gelijkaardige wetten bestaan in Duitsland, Frankrijk, Italië en Noorwegen. En de rechtspraak volgt in deze landen op korte afstand. Zo stelde bijvoorbeeld het hoogste Franse rechtskollege, het Hof van Cassatie, in een arrest van 8 mei 1968 dat het voortdurend opstijgen en landen van straalvliegtuigen een abnormale geluids-

hinder kan uitmaken. Dit arrest aanvaardde de eis tot schadevergoeding omwille van de ontwaarding van gebouwen in de nabijheid van luchthavens. In het buitenland zijn daar talrijke voorbeelden van, maar in ons land is er blijkbaar nooit rechtspraak over vliegtuiglawaai geweest, want er is nergens een vonnis, dat als precedent kan dienen, terug te vinden.

Het enige geval dat mij in België bekend is, is het proces ingespannen door de gemeenten St-Pieters- en St-Lambrechts-Woluwe, samen met verscheidene partikulieren uit deze gemeenten, tegen de RWL en Sabena en British Airways.

De handelsrechtbank van Brussel heeft deze zaak onontvankelijk verklaard op basis van de republiek van de verdediging: "Indien een abnormaal hoge geluidshinder wordt veroorzaakt dan vindt die niet zijn oorzaak in de bouw en de uitbouw van de luchthaven maar eerder in de konstruktie van de vliegtuigen die de woningen en eigendommen van de personen en instellingen die zich partij hebben gesteld, overvliegen." (De Standaard mei 1979)

Schadevergoeding

In Nederland heeft de overheid zelf het vergoedingsinitiatief genomen in de vorm van een aantal maatregelen die de burgers die in de direkte omgeving van burgerlijke of militaire vliegvelden wonen, te vergoeden: hun wordt een lawaaioelage toegekend. Deze dient in de eerste plaats om de isolatie

van de woningen op te voeren, ze vergoedt vervolgens de door de lawaai-pollutie veroorzaakte minderwaarde van de huizen en de gronden. Een deel van de vergoeding wordt teruggevorderd van de private luchtvaartmaatschappijen. Verder dringt de regering bij de provincies en gemeenten erop aan om geen bouwvergunning meer uit te reiken in zones waar de geluidsdrempel die recht geeft op toelage, wordt overschreden. (3)

BESLUIT

Als de Belgische wetgever bereid is onze vliegtuiglawaaiwetgeving aan te passen zou hij misschien ook het Duitse systeem als voorbeeld kunnen nemen. Daar gelden een reeks maatregelen die de toestand in de omtrek van luchthavens opnieuw leefbaar heeft gemaakt. Gelijkaardige voorschriften worden ook toegepast voor Londen Airport en zij gelden eveneens voor alle toestellen van Swissair. Het zag er onder Chabert een tijd lang hoopgevend uit maar met DE CROO zijn we op dat vlak weer in een smal straatje beland.

De bestaande juridische bepalingen en de evolutie in de techniek met de nieuwe vliegtuigen die op de markt worden gebracht tonen echter aan dat vliegtuiglawaai vermijdbaar en te beperken is. Bovendien hebben buitenlandse wetten, reglementen en vonnissen ook in België onrechtstreeks waarde. Bij een eventueel proces zou de rechtbank met die buitenlandse precedents rekening kunnen houden.◀

VOETNOTEN :

(1) : Prof. H. MYNCKE : "Geluidshinder rond regionale luchthavens", studie in opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid - 1978

(2) : "Brussel-Nationaal", Ministerie van Verkeerswezen en PTT, 18.4.83, blz 74

(3) : "Geluid en geluidshinder", Prof. H. MYNCKE en Prof. H. VANDENBERGHE, Stichting Leefmilieu - 1975

ALFABETISCHE LIJST AUTEURS

BESIEUX Martin	Dossier Smeetshof : schandalige illegaliteit	7/8 p. 20-22
BESIEUX Martin	Red de Maas!	11 p. 9-15
BESIEUX Martin	Internationaal Watertribunaal	12 p. 16-23
BOLLAERTS Rudie	Een nieuwe inspektiedienst : de O.V.A.M.	1/2 p. 14-18
BOURY Filip	Het landschapscentrum : een experiment in het Heuvelland	6 p. 6-10
CAUTAERS Eddy	Nog meer kerncentrales ? Da's geen werk!	3 p. 5-8
CRIEL Dirk	Nationale Kampagne Bescherming Roofdieren	1/2 p. 10-13
DAVID Hubert	Gifvloed over de Derde Wereld	10 p. 21-25
DE BLESER Wilfried	Milieuvervuiling en wereldvrede	7/8 p. 32-33
DE GROOF W.	Kernenergie en risico (Inspraak)	1/2 p. 31-32
DE JAEGER Ludo	Hoe de bomen van Eikendaal een galg werden voor milieuverenigingen	10 p. 5-7
DEPAEPE Mark	Gemeentelijke beplantingsverordening	12 p. 26-28
DE PELSMAEKER Martin	Is verzoening tussen recreatie en natuurparkbehoud mogelijk ?	7/8 p. 9-15
DIERKX Charl	Wegbermproblematiek	9 p. 28-32
DIRKS Roeland	"Elke Vlaming moet natuurgids worden"	1/2 p. 7-9
DIRKS Roeland	Milieujaar 83	1/2 p. 25-27
DIRKS Roeland	Milieubeleid in Beneluxverband	4 p. 18-20
DIRKS Roeland	Naar een mondiaal bewustzijn door milieuedukatie	4 p. 25-28
FRANSENS Michel	De zoete dood	10 p. 8-12
GILLARD Piet	Naar meer natuur in het Vlaamse bos ?	5 p. 5-10
GILLARD Piet	Suriname : een lichtpunt voor de bescherming van het Zuidamerikaans regenwoud	11 p. 22-27
GRAULS Lieve	Hoe begin je een milieu-aktie ?	1/2 p. 28-30
GYSELS Rik	Begripsverwarring en geheugenverlies (Inspraak)	6 p. 16-20
HEKSTRA G.P.	De groene revolutie en het biosfeerbehoud	4 p. 13-16
HERMANS Annelies	Ekologisch kolonialisme	3 p. 27-28
HERMANS Annelies	Waterbeheersing in de Derde Wereld	5 p. 23-27
HERMANS Annelies	Verwoestijning	12 p. 29-32
HERMANS Ward	Minister Lenssens legt prioriteiten (Inspraak)	4 p. 29-30
HEYSE Tine	Zure neerslag : situatieschets in België	7/8 p. 5-8
HOLLEMAN Jet	Red de Maas!	11 p. 9-15
LAGRAIN Martin	De zoete dood	10 p. 8-12
MAENEN Hendrik	Landschap en ontgroning	7/8 p. 16-18
MAES Hugo	De Grote Geule te Kieldrecht erkend natuurreservaat	4 p. 5-9
MALAISE Peter	Milieuvriendelijk wassen	1/2 p. 19-23
MARCHAND Philippe	Is verzoening tussen recreatie en natuurparkbehoud mogelijk ?	7/8 p. 9-15
MARECHAL Pierre	Ekologisch verantwoorde preventie van vogelschade (1)	4 p. 21-24
MARECHAL Pierre	Ekologisch verantwoorde preventie van vogelschade (2)	5 p. 18-21
NEUCKERMANS Hubert	Huidig landbouwbeleid drijft de landbouwer tot milieu-onvriendelijke ingrepen	7/8 p. 27-31
OSSELAER Eric	Geografisch arboretum te Tervuren	9 p. 11-14
PALLEMAERTS Mark	Gifvloed over de Derde Wereld	10 p. 21-25
SCHELSTRAETE Johan	Crematorium of luchthaven te Lochristi-Oostakker	3 p. 9-13
SCHELSTRAETE Johan	Lawaaihinder rond regionale luchthavens	5 p. 11-16
SCHELSTRAETE Johan	Er waren eens... Oostvlaamse gewestplannen	6 p. 11-14
SCHELSTRAETE Johan	Belgische wetgeving inzake geluidshinder	9 p. 16-23
SCHELSTRAETE Johan	Bewoners-inspraak bij hinderlijke bedrijven	10 p. 14-20
SERNEELS Dirk	Cementindustrie bedreigt natuurgebied	12 p. 8-14
STEENKISTE Guido	Arbeid(-ers, -sters) en milieu(-activisten)	7/8 p. 23-26
STEENKISTE Guido	Pieter Leroy : milieustrijd onderzocht	11 p. 17-21
STRYCKERS Paul	Naar meer natuur in het Vlaamse bos ?	5 p. 5-10
VAN HAMME Jos	Milieuvriendelijker, dus gezonder bouwen en wonen : kan dat ?	6 p. 23-26
VAN HECKE André	Krantenartikel leidt tot zeeschildpadslachting	3 p. 23-26
VAN MELKEBEKE Dirk	Afvalverwerking in de stad Gent	3 p. 15-18
VERGALEN Richard	Naar een totale verwoesting van het beekdal van de Kleine Aa	4 p. 10-12
VERSTRAETEN André	Ontgroning : handleiding voor aktie	9 p. 11-14
VOGELAERS Dirk	De Zwinbosjes : een balans	3 p. 19-22
WAELEPUT Dirk	Is verzoening tussen recreatie en natuurparkbehoud mogelijk ?	7/8 p. 9-15
WATERSCHOOT Luc	Selectieve ophalingen van kwikbatterijen : een must	6 p. 21-22

WATERSCHOOT Luc	Afvalolie : milieubelastend	9 p. 24-27
N.N.	Llano Estacado	11 p. 5- 8
N.N.	O.V.A.M. (Portret)	1/2 p. 42
N.N.	Regionale Aktiegroep Leefmilieu Dender en Schelde -	
	R.A.L.D.E.S. (Portret)	3 p. 34
N.N.	BECEWA (Portret)	4 p. 42
N.N.	Belgische Vereniging van NatuurFotografen (Portret)	5 p. 34
N.N.	Verkeerspedagogisch Instituut v.z.w. (Portret)	6 p. 34
N.N.	Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie -	
	V.V.I.A. (Portret)	7/8 p. 42
N.N.	Verenigde Aktiegroep voor KernStop - V.A.K.S. (Portret)	9 p. 42
N.N.		10 p. 34
N.N.	Federatie Beter Landbouwbeleid	
N.N.	Informatie- en Onderzoekscentrum voor milieurecht - het	11 p. 34
	I.O.C.M. (Portret)	12 p. 42
N.N.	Federatie Leefmilieu Hageland	

Ondermeer de hieronder vermelde publikaties zijn nog steeds verkrijgbaar bij de Bond Beter Leefmilieu (een volledige lijst volgt in één van de volgende nummers). Ze zijn te bekomen door storting van het vermelde bedrag (+ verzendingskosten) op rekening 427-9082201-48 van de Bond Beter Leefmilieu-Vlaanderen, met vermelding van het gewenste boek (boeken).

DE FUIK - DE KEERZIJDEN VAN DE CHEMISCHE REVOLUTIE/DE KWESTIE PCB's.

(Maurits Groen - Bert van Hattem - Pim De Voogt)

Laat zien welke akute en sluipende rampen ons bedreigen in de "fuik" waar mens en milieu ingezwommen zijn door de explosieve groei van de chemische revolutie. Dit gebeurt aan de hand van één voorbeeld : PCB's; hardnekkige stoffen die al voor massale vergiftigingsgevallen gezorgd hebben.

Uitgegeven door de Stichting Milieuwinkel, Landelijke Vereniging tot behoud van de Waddenzee, Werkgroep Noordzee en Aktie Strohalm; 158 blz.

285,-fr.(+ 20,-fr.)

KADERMAP WATERVERONTREINIGING

Losbladige informatiemap (o.a. geschikt voor vormings- en onderwijsactiviteiten) : bestaat uit een serie informatiebladen over vervuilde stoffen, over de gevolgen van vervuiling in water en over mogelijke oplossingen. Met literatuurlijst, diakatalogus en overzicht van beschikbaar edukatief materiaal.

Uitgegeven door de Landelijke Vereniging tot behoud van de Waddenzee i.s.m. Stichting Internationaal Watertribunaal, Stichting Reinwater en Stichting Werkgroep Noordzee.

200,-fr. (+ 30,-fr.)

EEN GIFGOLF OVER DE DERDE WERELD

(Drs. Ronald Gerrits)

Bevat veel recente informatie over wereldomvattende pesticidenproblemen en laat zien dat deze problemen sterk verweven zijn met de belangen van de bestrijdingsmiddelenfabrikanten, die over het algemeen deel uitmaken van grote chemische multinationals. Uitgegeven door de Stichting Mondiaal Alternatief (Ekoskript 21); 40 blz.

350,-fr. (+ 30,-fr.)

MILIEU EN BEWAPENING (Eindrapport van de Werkgroep Bewapeningsvraagstukken van de Stichting Natuur en Milieu)

Beschrijft waarom de bewapeningswedloop een bedreiging inhoudt voor het milieu : niet alleen de effecten van een kernoorlog, maar ook de ekologische bedreiging door de aanmaak van kernwapens.

Daarnaast worden chemische, biologische, geofysische, ruimte- en konventionele wapens besproken. Er wordt ook ingegaan op de oorzaken van de bewapening, en de strategieën voor wapenbeheersing en -vermindering.

Uitgegeven door de Stichting Natuur en Milieu; 111 blz.

250,-fr. (+ 30,-fr.)

SYSTEMATISCHE INDELING VAN DE ARTIKELS

1. Luchtverontreiniging

Franssens Michel & Lagrain Martin	De zoete dood : milieuvervuiling door zware metalen in de Noorderkempen	10 p.	8-12
Hermans Ward	Minister Lenssens legt prioriteiten (Inspraak)	4 p.	29-30
Heyse Tine	Zure neerslag : situatieschets in België	7/8 p.	5- 8

2. Waterververontreiniging

Besieux Martin & Holleman Jet	Red de Maas!	11 p.	9-15
Besieux Martin	Internationaal Watertribunaal	12 p.	16-23
Dirks Roeland	Millieujaar 83	1/2 p.	25-27
Franssens Michel & Lagrain Martin	De zoete dood : milieuvervuiling door zware metalen in de Noorderkempen	10 p.	8-12
Malaise Peter	Milieuvriendelijk wassen	1/2 p.	19-23
Neuckermans Hubert	Huidig landbouwbeleid drijft de landbouwer tot milieu- onvriendelijke ingrepen	7/8 p.	27-31
Waterschoot Luc	Afvalolie : milieubelastend	9 p.	24-27

3. Bodemverontreiniging

Franssens Michel & Lagrain Martin	De zoete dood : milieuvervuiling door zware metalen in de Noorderkempen	10 p.	8-12
Neuckermans Hubert	Huidig landbouwbeleid drijft de landbouwer tot milieu- onvriendelijke ingrepen	7/8 p.	27-31
Schelstraete Johan	Crematorium of luchthaven te Lochristi-Oostakker	3 p.	9-13
Waterschoot Luc	Afvalolie : milieubelastend	9 p.	24-27

4. Geluidshinder

Schelstraete Johan	Lawaaihinder rond regionale luchthavens	5 p.	11-16
Schelstraete Johan	Belgische wetgeving inzake geluidshinder	9 p.	16-23

5. Ruimtelijke ordening

Depaepe Mark	Gemeentelijke beplantingsverordening	12 p.	26-28
Schelstraete Johan	Crematorium of luchthaven te Lochristi-Oostakker	3 p.	9-13
Schelstraete Johan	Er waren eens... Oostvlaamse gewestplannen	6 p.	11-14

6. Natuurbehoud

Besieux Martin	Dossier Smeetschhof : schandalige illegaliteit	7/8 p.	20-22
Boury Filip	Het landschapscentrum : een experiment in het Heuvelland	6 p.	6-10
De Pelsmaeker Martin & Marchand Philippe & Waelput Dirk	Is verzoening tussen recreatie en natuurparkbehoud mo- gelijk ?	7/8 p.	9-15
Dierckx Charl	Wegbermproblematiek	9 p.	28-32
Gillard Piet & Stryckers Paul	Naar meer natuur in het Vlaamse bos ?	5 p.	5-10
Gysels Rik	Begripsverwarring en geheugenverlies (Inspraak)	6 p.	16-20
Maenen Hendrik	Landschap en ontgronding	7/8 p.	16-18
Maes Hugo	De Grote Geule te Kieldrecht erkend natuurreservaat	4 p.	5- 9
Osselaer Eric	Geografisch arboretum te Tervuren	9 p.	11-14
Serneels Dirk	Cementindustrie bedreigt natuurgebied	12 p.	8-14
Vergaelen Richard	Naar een totale verwoesting van het beekdal van de Kleine Aa	4 p.	10-12
Verstraeten André	Ontgronding : handleiding voor aktie	9 p.	11-14
Vogelaers Dirk	De Zwinbosjes : een balans	3 p.	19-22

7. Dierenbescherming

Criel Dirk	Nationale Kampagne Bescherming Roofdieren	1/2 p.	10-13
Maréchal Pierre	Ekologisch verantwoorde preventie van vogelschade (1)	4 p.	21-24
Maréchal Pierre	Ekologisch verantwoorde preventie van vogelschade (2)	5 p.	18-21
Van Hecke André	Krantenartikel leidt tot zeeschildpadslachting	3 p.	23-26

8. Landbouw

Hekstra G.P.	De groen revolutie en het biosfeerbehoud	4 p.	13-16
Neuckermans Hubert	Huidig landbouwbeleid drijft de landbouwer tot milieu- onvriendelijke ingrepen	7/8 p.	27-31

9. Derde Wereld en milieuproblematiek

David Hubert & Pallemarts Mark	Gifvloed over de Derde Wereld	10 p.	21-25
-----------------------------------	-------------------------------	-------	-------

Dirks Roeland	Naar een mondiaal bewustzijn door milieuedukatie	4 p.	25-28
Gillard Piet	Suriname : een lichtpunt voor de bescherming van het Zuidamerikaanse regenwoud	11 p.	22-27
Hekstra G.P.	De groene revolutie en het biosfeerbehoud	4 p.	13-16
Hermans Annelies	Ekologisch kolonialisme	3 p.	27-28
Hermans Annelies	Waterbeheersing in de Derde Wereld	5 p.	23-27
Hermans Annelies	Verwoestijning	12 p.	29-32

10. Afvalproblematiek

Bollaerts Rudie	Een nieuwe inspektiedienst : de O.V.A.M.	1/2 p.	14-18
Dirks Roeland	Milieujaar 83	1/2 p.	25-27
Van Melkebeke Dirk	Afvalverwerking in de stad Gent	3 p.	15-18

11. Recyclage en recuperatie

Van Melkebeke Dirk	Afvalverwerking in de stad Gent	3 p.	15-18
Waterschoot Luc	Selektieve ophalingen van kwikbatterijen : een must	6 p.	21-22
Waterschoot Luc	Afvalolie : milieubelastend	9 p.	24-27

12. Kernenergie

Cautaeers Eddy	Nog meer kerncentrales ? Da's geen werk!	3 p.	5- 8
De Groof W.	Kernenergie en risico (Inspraak)	1/2 p.	31-32

13. Milieu-edukatie

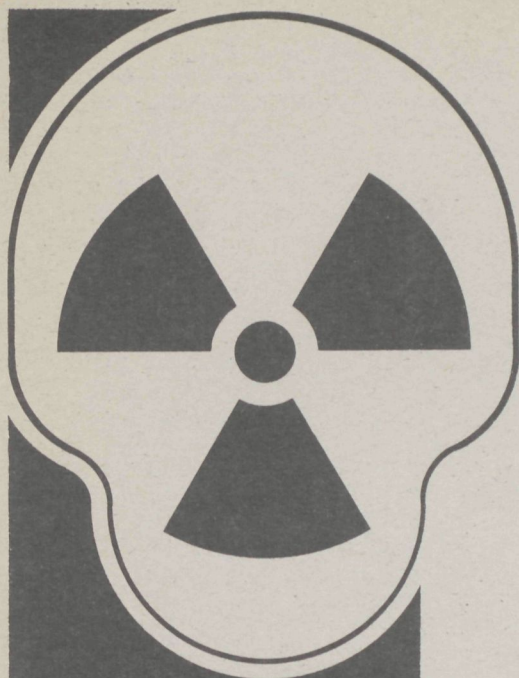
Dirks Roeland	"Elke Vlaming moet natuurgids worden"	1/2 p.	7- 9
Dirks Roeland	Naar een mondiaal bewustzijn door milieuedukatie	4 p.	25-28

14. Varia

De Bleser Wilfried	Milieuvervuiling en wereldvrede	7/8 p.	32-33
De Jaeger Ludo	Hoe de bomen van Eikendael een galg werden voor milieuverenigingen	10 p.	5- 7
Dirks Roeland	Milieujaar 83	1/2 p.	25-27
Dirks Roeland	Milieubeleid in Beneluxverband	4 p.	18-20
Grauls Lieve	Hoe begin je een milieuaktie ?	1/2 p.	28-30
Gysels Rik	Begripsverwarring en geheugenverlies (Inspraak)	6 p.	16-20
Schelstraete Johan	Bewonersinspraak bij hinderlijke bedrijven	10 p.	14-20
Steenkiste Guido	Arbeid(-ers, -sters) en milieu(-aktivisten)	7/8 p.	23-26
Steenkiste Guido	Pieter Leroy : Milieustrijd onderzocht	11 p.	17-21
Van Hamme Jos	Milieuvriendelijker, dus gezonder bouwen en wonen : kan dat ?	6 p.	23-26
N.N.	Llano Estacado	11 p.	5- 8

15. Portret

N.N.	O.V.A.M.	1/2 p.	42
N.N.	Regionale Aktiegroep Leefmilieu Dender en Schelde - R.A.L.D.E.S.	3 p.	34
N.N.	BECEWA	4 p.	42
N.N.	Belgische Vereniging van NatuurFotografen	5 p.	34
N.N.	Verkeerspedagogisch Instituut v.z.w.	6 p.	34
N.N.	Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie - V.V.I.A.	7/8 p.	42
N.N.	Verenigde Aktiegroepen voor KernStop - V.A.K.S.	9 p.	42
N.N.	Federatie Beter Landbouwbeleid	10 p.	34
N.N.	Informatie- en Onderzoekscentrum voor milieurecht - het I.O.C.M.	11 p.	34
N.N.	Federatie Leefmilieu Hageland	12 p.	42

front tegen

Doel en Chooz

G. STEENKISTE

Vooronderstellingen

Door de wet van 8 augustus 1980 zijn de elektriciteitsproducenten verplicht jaarlijks een investeringsprogramma voor te leggen. In '81 legden zij hun plan voor dat, op grond van het feit dat er nog geen energiedebat had plaats gevonden, gedeeltelijk (2 bijkomende kerncentrales) werd afgekeurd.

In '82 deden ze hetzelfde maar weer kregen de lobby's nul op het rekwest. Eyskens-Knoops ventileerden belangentegenstellingen en de zaak ging niet door. Weer bleven we gespaard van twee nieuwe kerncentrales. Nu ligt er een nieuw plan sedert 17 oktober. "Nationaal uitrustingsplan voor produktie en transport van elektrische energie : 1983-1993" heet het en het bevat het uitrustingsplan voor produktiemiddelen van het beheerscomité der elektriciteitsondernemingen (BCEO), enkele projecten van zelfproducenten en als sluitstuk het uitrustingsplan in koppelnetten en netten groot transport, uitgewerkt door Gecoli.

Elk toekomstplan steunt op het inschatten van die toekomst vanuit heden en verleden. Hierin ligt de achillespees van de politieke besluitvorming. Immers door keuzes te maken, beleid te kreeëren, is het mogelijk de toekomst te richten. Automatismen in vooronderstellingen refereren enkel naar starre visies.

Hoe het ook zij, aan dit uitrustingsplan liggen weer vele vooronderstellingen ten grondslag. "Door vergelijkend onderzoek door te voeren van meerdere ontwikkelingsstrategieën voor het produktiepark in een economische omgeving (sic!), gekarakteriseerd door een evolutie van de vraag naar elektriciteit en van de prijzen van de voornaamste brandstoffen - uranium en steenkool - binnen bepaalde grenzen." (p. 2) De hypothesen werden aangewend voor de groei van de vraag naar elektriciteit met als jaarlijkse groei-voeten : 1,5 %, 2,5 % en 3,5 %.

Strategieën

Zes strategieën zijn in het plan onderwerp van studie. In de eerste worden eenheden in

dienst genomen als de levering dat vraagt. Een tweede strategie houdt rekening met het deelnemen voor 20 % in de kerncentrales van Chooz (Frankrijk) en het aangaan van het engagement voor een nieuwe kerncentrale in België, voor 50 % geleverd door de Fransen. Een derde mogelijkheid bestaat hierin dat België begin 1993 een nieuwe 1300 MW kerncentrale start.

In het parlementaire debat was meermaals sprake van een 600 MW kolencentrale, bij voorkeur te bouwen in Limburg. De 4° en 5° strategie gaat uit van de bouw van zo'n centrales, met of zonder ontwzaveling.

Resultaten van strategieën

Als de elektriciteitsbehoefte per jaar met 1,5 % gaat groeien, moet er in de tijdsspanne bepaald door het plan niets gebeuren. Als men Chooz niet kan ontlopen is de eerste schijf van 25 % nog binnen het plan opgenomen. De tweede en derde schijf (de nieuwe Belgische centrale) vallen buiten het plan, maar zijn er wel inherent aan. Als de vraag met 2,5 % stijgt, ▶

teen toegelaten worden wat in a, is gevraagd.

c. Het BCEO een park van kooleenheden in dienst zal houden dat zijn belofte om alle laagwaardige kolen van Belgische oorsprong te verwerken, kan waarmaken. Ontzwavelen moet kunnen verrekend worden in de tarieven.

d. Het geraadzaam is een keuze te maken voor vestigingsplaatsen in het licht van een economische relance.

Kritieken

De VAKS hebben in een nummer van *Energiek* (jrg 4 n°5 te verkrijgen Breughelstraat 31-33, 2018 ANTWERPEN tel. 03/218.65.92) kritiek gegeven op dit plan.

1. Mikro-economisch (Vanuit de belangen van de producenten en klanten)

a. Het is een onzekere tijd om met lange termijnvoorspellingen aan het werk te gaan. Een kerncentrale bouwen kost meer dan 50 miljard. Dat doen, of andere soortgelijke investeringen op basis van onzekere gegevens lijkt hara-kiri plegen. Maar dat lijkt maar zo want de elektriciteitsmaatschappijen spelen op safe. Zij verrekenen immers ook investeringskosten in de tarieven zodat de klant het risico draagt.

Indien de groei van het verbruik nu toch de pan zou uitzijzen, kan men met het begrenzen van de verbruikspiek de bedrijfszekerheid van het park garanderen.

Met die piekverbruiken is in het plan iets aan de hand. Ze lijken wel zo hoog opgetrokken dat Chooz wel in het plan moet passen. We zeiden het vroeger al : Vooronderstellingen worden bijgestuurd als men dat wil.

b. Een opvallend gebrek in het gehele plan is het ontbreken van een competitiviteitsvergelijking met gekombineerde productie van elektriciteit en warmte. Men vergelijkt enkel tussen steenkool en kernenergie. De vergelijking tussen die twee valt steeds in het voordeel van de kernenergie uit maar de VAKS weten wel hoe dat komt. Als men namelijk rekening gaat houden met de snelle stijgende investeringskost van de kernenergie tussen '75 en '81, de hogere kost die een nieuwe vesti-

moet er in 1993 een nieuwe kerncentrale voorzien zijn, behalve als de prijs van de nucleaire brandstof samen valt met een lage prijs van de kolen. Dan is het beter een 600 MW kolencentrale te bouwen, echter zonder ontzwaveling, want dat is te duur. Onder die groei, met deelname aan Chooz, komt het Belgische nucleaire gedeelte in 94.

Voor de overige strategieën (zelfstandig beslissen een 1300 MW centrale te bouwen, 600 MW kolen met of zonder ontzwaveling) volstaat de 1300 of 600 MW centrale tot 93.

3,5 % elektriciteitsgroei vraagt in 1990 al een nieuwe koleneenheid die men moet vervroegen als men ervoor kiest. Men moet in 1991 dan wel over nieuw vermogen kunnen beschikken, uitgezonderd in de Chooz optie.

HOE MEN HET DRAAIT OF KEERT DE STRATEGIEËN WIJZEN ALLEMAAL NAAR EEN NIEUWE KERNCENTRALE IN 1993.

Enkel als het nucleaire hoge prijzen kent en kolen lage, kan men overgaan op kolen. Ontzwaveling blijkt economisch gezien het nucleaire nog een grotere voorsprong te verschaffen.

Besluiten van het plan

Uit al deze gegevens konkludeert het beheerskomité dat a. Een groeivoet van 2,5 % moet voorzien worden. Dit houdt een nieuwe nucleaire centrale in voor 94. Dus nu beslissen a.u.b.

b. Het BCEO wil deelnemen in Chooz. Dit impliceert dat EDF meebouwt aan een nieuwe kerncentrale in België. Als Chooz niet doorgaat moet me-

gingsplaats inhoudt, en een hoger aktualisatiepercentage dan ligt de vergelijking tussen nucleair en steenkool al iets anders.

Voor de brandstofkosten geldt dat de kostenstructuur van het nucleaire niet kan nagerekend worden omdat hij niet is verstrekt, het afvalbeheer een onzekere kostenfaktor is, en de kosten ervan uitgesmeerd zijn over vele tientallen jaren. De researchkosten van het nucleaire vinden we nog steeds niet terug in de berekeningen van de elektriciens.

c. Ook wat Chooz betreft stellen de VAKS pertinente vragen. Wie betaalt de meerkosten voortvloeiend uit de participatie, en wie betaalt de boetes indien EDF nadien niet voldaan wordt?

En wat gebeurt er met de Franse nucleaire beschikbaarheid die duidelijk lager ligt dan deze voor Chooz?

d. We kunnen er niet genoeg op wijzen dat de elektriciteitsmaatschappijen voorbijgaan aan alle alternatieven. Tegen 2000 voorziet het BCEO 100 MW gekombineerde produktie. Eerder werden de stadsverwarmingsnetten door het nationaal R en D programma op 1500 MW ingeschat, waarvan minstens de helft voor 95 in gebruik zou kunnen zijn.

Volgens een nieuwe studie (UFSIA Verbruggen) zou de kat makkelijker de bel aangebonden krijgen als de elektriciens zelf de controle zouden verwerven over de stadsverwarming.

e. Tenslotte verwijzen de VAKS naar de instabiliteit van het net door de concentratie van grote eenheden.

2. Makro-ekonomisch

Maar ook vanuit het standpunt van de Belgische ekonomie is het voorliggend plan niet aanvaardbaar. Daaraan is het Belgische energiesysteem schuldig dat het beheer van de elektriciteitssector los van de andere sectoren laat verlopen.

Zolang rationeel energieverbruik, gunstig voor de betalingsbalans en werkgelegenheid, niet door de overheid wordt opgepakt, en de elektriciteitssector niet verplicht is zich in te passen, zal dit soort plannen doorwoekeren.

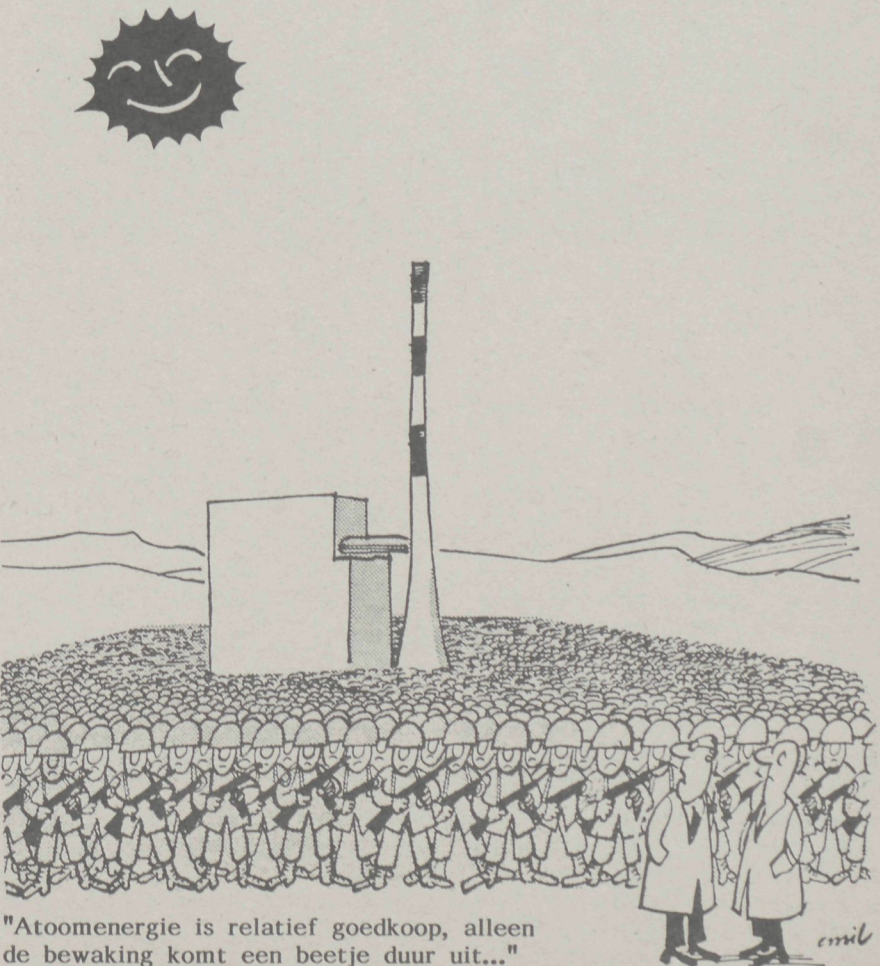
Maar ook de andere energiesektoren staan in direkt verband met de elektriciteitsplannen. Het hoge aandeel kernenergie doet het aandeel olie dalen tot 2 %, waardoor de aardoliesektor van zijn zware stookolieafnemer wordt beroofd. Eenzelfde verhaal is op te hangen over het aardgas. Nieuwe nucleaire centrales veroorzaken ook een enorme daling van het kolenverbruik. De mijnen zien het einde naderen. Indien men tenslotte zou overwegen de aardgasoverschotten te verbranden dan wordt het uitrustingsplan in zijn kostenfundament aangetaast.

Tot slot...

De VAKS hebben het uitrustingsplan van de elektriciteitsproducenten op zijn eigen mérites beoordeeld. Toch ontbreekt er in de kritieken datgene waar het tenslotte allemaal mee begon. De kernenergie is deel

van de sluipende vergiftiging van onze wereld. Het is niet omdat spektakulaire ongelukken niet gebeuren dat er niets aan de knikker zou zijn. De eerste reden om kernenergie te bestrijden is zijn destruktieve kracht voor alle toekomstig leven op aarde. De VAKS zijn dat niet vergeten. Zij menen echter dat zij de leeuw op eigen terrein moeten bekampen omdat deze maatschappij nog steeds het primaat van de ekonomie hanteert.

De VAKS ontsluiëren de ekonomische mythe van de kernenergie, maar ook de mythe van de plannen en de toekomstvisies, de mythe van het overleg en de konsultatie. Immers de geschiedenis van de antikernergiebeweging heeft geleerd dat de lobby's steeds weerkeren met dezelfde verhalen. Enkel een verenigd front kan op politiek vlak het schip keren. Doel 5 mag er in geen geval komen.◀

POLDERHOEVE

krijgt geen kans

PAUL PALS

massale opkomst bij de inhuldiging.

WHOP (Werkgroep Hobokense Polder) ijvert reeds jaren voor het behoud van de Hobokense Polder, een veelzijdig en rijk natuurgebied, gelegen in de grootstad Antwerpen. Helaas staat dit terrein op het gewestplan ingetekend als woonzone... Jarenlang aktievoeren heeft echter genoegzaam aangetoond dat dit volledig ten onrechte is!

Een zeer aktuele dreiging is de uitbouw van een reeks sociale woningen aan de rand van het gebied. Hierbij betwisten we vooral de inplantingsplaats en het opgevatte concept. Zowel vanuit natuurbeschermings-, sociaal en economisch standpunt

werden de plannen weerlegd.

Om onze eisen voor behoud kracht bij te zetten, werd op 17 april 1983 een aktiedag georganiseerd. Onder ruime belangstelling werden onze alternatieven en de edukatieve mogelijkheden toegelicht en gedemonstreerd.

Het bewuste terrein (36 ha) bestaat uit verwaarloosde polderweiden, moestuintjes en een populierenaanplanting. Grenzend aan het natuurwetenschappelijk zeer interessante moerasland is het uitermate geschikt om ingericht te worden als recreatiezone met klemtoon op natuuredukatie. Meteen vervult het dan een belangrijke bufferfunctie en wordt het kwetsbare

moerasbiotoop van overdadige recreatie gevrijwaard. Een leegstaande hovenierswoning werd door WHOP voorgedragen om dienst te doen als ontvangst- en informatiecentrum, met als annex een kinderboerderij. Aangepast beheer met behulp van jeugdbewegingen en scholen,... zou de authentieke polderweiden van weleer in eer herstellen.

WHOP wil op deze wijze tegemoet treden aan een schrijnend tekort inzake groen- en recreatiemogelijkheden in Hoboken en omgeving. We richten ons vooral tot de jeugd, opdat zij doonderwijs terug zou leren wat natuur en milieu voor de mens betekent en hoe omzichtig we dienen om te springen met dat dierbaar erfgoed.

Mogelijkheden te over dus.

En toch...

Ondanks het feit dat SM Beter Wonen (bouwheer sociale woningen) was uitgenodigd en op de hoogte was gebracht van de "symbolische" inhuldiging van de polderhoeve, werd enkele dagen voordien op brutale en illegale wijze het dak van hovenierswoning en schuur gehaald. Een sprekend voorbeeld van wat men als gelegaliseerde welzijns-kriminaliteit kan duiden. Dit alles spijs onze argumentatie, of is het juist de kracht van onze argumenten die dergelijk barbaars optreden verklaren kan

...
We wachten af en houden alle wegen tot volwaardige dialoog open.◀

WHOP VZW, Kaaskamerlaan 3,
2710 HOBOKEN.

berichten

NEEN AAN DE POTPOLDER

Het protest tegen de geplande potpolder op het grondgebied van de gemeentes Basel, Krui-beke en Rupelmonde groeit nog steeds. 585 ha landbouwgrond, natuur- en bosgebied evenals drie krekken worden met vernietiging bedreigd. De hengelsportvereniging "De Kreekvrienden van Rupelmonde" met een 1000-tal sportvissers als leden is zeer actief in het aktiekomitee "Neen aan de Potpolder". Ze zien hun hengelsportwater - met veel zorg en centen verwezenlijkt - in een vieze vervuilde brei veranderen. Ook de landbouwers (50 grote en talrijke uitbatingen) zullen een derde van hun inkomen verliezen. Over de teloorgang van het landschappelijk waardevol gebied en van de natuurlijke rijkdom waar momenteel duizenden wandelaars en natuurliefhebbers van genieten is echter het meeste te doen.

De nieuwe ringdijk, tot vlak bij enkele bebouwde zones gepland, zal tot 8 m boven NKD (Nullijn Krijgsdepot) worden aangelegd. Buiten de potpolder komen enkele wachtbekkens die het oppervlakte- en rioolwater tijdens de overstromingsperiodes moeten opvangen. De bestaande rioleringsnetten zijn hiervoor niet voorzien waardoor wateroverlast wordt verwacht via de riolering. Al deze zaken zijn een verdere aantasting van de hele streek.

Het aktiekomitee "Neen aan de Potpolder" eist daarom : een onmiddellijke versterking en verhoging van de dijken te Krui-beke evenals een degelijk beleid dat het overstromingsge-

vaar in gans het zeescheldebekken moet beletten, zonder dat de natuur en onze leefruimte nog verder aangetast dient te worden.

MB

INFO-CENTRUM

"BEN DE KLERK"

BENEGORA (Belgisch Nederlands GrensOverleg Regio Antwerpen) heeft eind november officieel zijn milieu-infocentrum geopend. Het centrum bestaat echter al ruim een half jaar. Het is genoemd naar de (te vroeg) overleden pionier van het grensoverleg en milieu-aktie Ben De Klerk.

Het is gevestigd in het prachtige kasteel "Ravenhof" te Stabroek-Putte - hoe kan het anders - op de Belgisch-Nederlandse grens.

Openingsuren zijn vastgesteld op maandag-woensdag van 13u30 tot 16u30 en donderdag van 13u30 tot 19u30. Tel. 03/665.05.49.

DVM

DE LANGDONKEN, HERSELT

Dit is een biologisch waardevol moerasgebied met afwisseling van rietvelden, veenmoerassen, elzen- en wilgebroekbossen en een eigen typische zeldzame fauna en flora. Op het gewestplan is het aangeduid als R-gebied, wat het een bijzondere wettelijke bescherming zou moeten bieden. Ook hier verscheen het spook van de natuurschennis. In de jaren zestig en zeventig werden overal illegale w.e.-verblijven gebouwd,

oogluikend toegestaan door het gemeentebestuur omwille van de belastingen.

Sinds februari '82 werden drie zware bouwovertreddingen aangeklaagd door "Aktiegroep Langdonken". Een illustratie : Van Loo stort er al geruime tijd zwaar grondmateriaal, steenslag, huisvuil en schroot, graaft er grachten of diept ze uit. Na een klacht van BNVR (14/6/83) laat Gemeenschapsminister Lenssens de werken stilleggen en belast OVAM met een onderzoek. Enkele maanden later worden de werken weer hervat en het onderzoek resulteert in een goedkeuring van de overtredding : men moet het stort sanneren, afwerken en herbeplanten maar er mag niet meer verdergestort worden. Ook hier laat het Gemeentebestuur na, ondanks haar bevoegdheden, om op te treden.

Overeenkomstig zijn beleidsopties betreffende N- en R-gebieden en de verlangens van de natuurverenigingen, besliste Lenssens later tot het afgraven van het stort. Reden tot enig optimisme dus, hoewel de effectieve uitvoering moet afgewacht worden.

Tot slot is er nog de al jaren aanslepende klasseringsprocedure voor dit landschapsmonument, die geblokkeerd zit bij Minister Poma.

WH

MILIEUTELEX BRAL

Wonen, werken, kommunikatie, gezondheid, ecosysteem, planning, politiek, Bral en leven zijn de negen rubrieken van de nieuwsbrief van Bral (Brusselse Raad Leefmilieu), "Milieutelex"

genoemd. Bijzonder aan deze publikatie is het feit dat iedere rubriek naargelang van de interesse, apart kan besteld worden.

Kennismakingsprijs voor alle hoofdstukken samen tot en met juni bedraagt 250fr.
Meer inlichtingen bij BRAL,
Oude Graanmarkt 5, 1000
BRUSSEL.

LG

PEKELWATER IN VORSELAAR

In Vorselaar wordt door de P.V.B.A. Willems een wegen-zoutopslagplaats uitgebaat. De enorme zoutberg van ca. 5000 ton zorgt al jaren voor ernstige bodem- en waterverontreiniging : door afvloeiing met het regenwater zijn er al enorme hoeveelheden zout in de bodem verdwenen. Het grondwater is ernstig verzilt, de bodemstructuur is vernietigd en plantengroei in de onmiddellijke omgeving is onmogelijk geworden. Metingen van het Provinciaal Instituut voor Hygiëne tonen aan dat het zoutgehalte op 20 m diepte 400 maal hoger is dan normaal : 8,36g chloriden/l. Het grondwater is dus totaal onbruikbaar voor consumptie en beregning van de velden. In de omgeving sterven 10-tallen bomen af. Een kippen- en konijnenvetmesterij, die naast de zoutberg gelegen is, is verplicht om de dieren te drenken met leidingwater, aangezien het water uit een geboorde put ervoor gezorgd heeft dat in 1980 de ganse konijnenpopulatie gestorven is door darmintoxicatie.

Hier komt nog bij dat de opslagplaats illegaal gelegen is in een landschappelijk waardevol agrarisch gebied en deels in bosgebied en dat de P.V.B.A. Willems geen exploitatievergunning heeft.

Na 1 jaar aandringen, heeft Minister Lenssens uiteindelijk de P.V.B.A. Willems verplicht de zoutberg af te dekken met een zeil. Dit is evenwel geen oplossing : bij het af- en aanvoeren van zout blijft altijd een groot deel onbedekt, zodat bij regen nog steeds veel zout afspoelt.

Terwijl de overheidsdiensten de beslissingsbevoegdheid steeds maar naar elkaar doorschuiven, eisen Werkgroep Gemeentebeleid

Vorselaar, VELT-Vorselaar en Landschap & Leefgemeenschap Lille dat de zoutopslagplaats zou verdwijnen. Ze stellen ook dat de P.V.B.A. Willems de kosten moet dragen voor de veroorzaakte schade, alsook de kosten voor het terug in de oorspronkelijke staat herstellen van het gebied.

DS

NATIONAAL KANTOOR GREENPEACE

Zoals aangekondigd werd een nationaal kantoor geopend te Brussel 1040, Cominestraat 41 (tel. 02/230.13.07).

Karel Ameye kan voortaan alle Belgen (Brusselaars, Vlamingen en Walen) van informatie en dergelijke voorzien op werkdagen van 9 tot 17 uur. De plaatselijke steunpunten blijven ook verder bestaan en zoeken trouwens medewerkers. Verder roept men sympathisanten op om de "aktiegroep" aan te vullen.

Ook informanten zijn zeer welkom, zelfs anoniem. Kontaktadres : Hans VAN GENDERE, p/a Bervoetsstraat 33, 2000 ANTWERPEN.

WH

VORMING

De Bond Beter Leefmilieu zal regelmatig aan zijn leden en abonnees melden wat er aan vormingsprogramma's in het Vlaamse land beschikbaar is op het vlak van het leefmilieu en het natuurbehoud.

Deze programma's worden zo U dat wilt bij U thuis gebracht door de instellingen die ervoor verantwoordelijk zijn. Als U dus in Uw gemeente of wijk zo'n cursus wilt organiseren volstaat het nu kontakt op te nemen met het sekretariaat van de Bond en die regelt jouw cursus met de instelling.

Als eerste in de rij bieden wij U 4 basis-kursussen aan, die

IRAN VOORKOMT NOG MEER OLIEVERVUILING

Om te verhinderen dat er in de Perzische Golf nog meer oliebronnen zouden beschadigd worden in de Iraan-Iraakse oorlog, heeft Iran nagenoeg al haar boorputten nabij de zeebodem afgesloten. Minder toe te juichen is het feit dat 2 door Irak lek geschoten oliebronnen nog altijd zorgen voor een nooit geziene olieverontreiniging in de Perzische Golf. De zeekoeien en zeeslangen zijn er nagenoeg allemaal verdwenen; koraalriffen, zeeschildpadden en alle andere aan de kust levende dieren en planten worden zwaar geteisterd door de dikke olielaag die ondertussen een groot deel van de Perzische Golf bedekt.

DS

NIEUWE PLASTIC FLES DOOR- KRUIST AFVALBELEID

Een aantal grote frisdrankproducenten zijn bij de verkoop gestart met de omschakeling van statiegeldflessen (tot voor kort 90 %) naar PET-wegwerp flessen (polyetheen-tereftalaat). Een golf wegwerpplastic zal naar schatting 300.000 m³ extra onbruikbaar en onverteerbaar afval opleveren. Ook de consument zal z'n deel van de kosten moeten dragen en het energieverbruik ligt 4 x hoger dan bij het statiegeldsysteem.

handelen over problemen waar iedere burger kan mee te maken hebben. De onderwerpen zijn : energie, afval, voedsel en water, en elk thema wordt in 4 lessen behandeld in b.v. boekjes, inleidingen, diaserie's of video-opnamen en bezoekjes. Het leuke van deze kursussen is dat ze gericht zijn op beginners, mensen die het allemaal nog niet goed weten. De eerste keer grondig kennis maken met de milieuproblematiek, dat is de bedoeling. Twaalf deelnemers is voldoende om de cursus te laten doorgaan. De 16 sessies samen kosten per deelneming 1000fr.

GS

In Nederland heeft de Vereniging Milieudefensie de verkoop in PET-flessen kunnen tegenhouden tot daarvoor een statiegeldregeling uitgewerkt is. Nu de PET-fles ook in België op de markt komt, vreest men een invoer vanuit ons land.

De Vereniging Milieudefensie roept dan ook op hier eveneens iets tegen die milieudreiging te ondernemen.

Geïnteresseerde individuen of groepen kunnen contact opnemen met Natuur 2000, Bervoetsstraat 33, B-2000 ANTWERPEN.

WH

OPEN RUIMTE

De Koning Boudewijnstichting heeft een reizende tentoonstelling klaar gemaakt "Open Ruimten, wat doen we er mee?". Deze zal ongeveer twee jaar rondreizen in Vlaanderen, telkens gedurende twee weken halt houdend. Aan de tentoonstelling is een animatiepakket verbonden ten gerieve van het onderwijs, de verenigingen,...enz. De hoe dan ook ingewikkelde situatie van de planning en het beheer van de open ruimte in Vlaanderen wordt in één samenhangend geheel benaderd. Hierbij komen aspecten aan bod van verstedelijking, landbouw, natuurbescherming, ruimtelijke ordening, recreatie, verkeer...enz. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de huidige wetgeving, de wetsvoorstellen en aan de aspecten van de planning. Een lovenswaardig detail is dat voor de lokale situaties eveneens ruimte wordt voorzien. Een bondig en vlot leesbaar boekje begeleidt de tentoonstelling.

Kortom : een overzichtelijke, boeiende en zeker niet-te-missen tentoonstelling!

Informatie bij de "Koning Boudewijnstichting", Brederodestraat 21 te 1000 BRUSSEL
Telefoon 02/511.18.40

MDP

OOSTERSCHELDE OPEN

° In de monding van de Oosterschelde zijn de werken aan de pijlerdam reeds goed gevorderd. De Oosterschelde zal dus open blijven, na de voltooiing van de pijlerdam met de mogelijkheid

om deze in geval van gevaar te sluiten.

° De "Aktiegroep Oosterschelde Open" (A.O.O.) besloot daarom z'n activiteiten te beëindigen en wenst alle medewerkers te bedanken voor hun inzet.

° Dat een Open Oosterschelde met tot op Deltahoogte gebrachte dijken een betere oplossing zou zijn geweest, sluit onze hoop op het behoud van alles wat er in dit gebied leeft en groeit, niet uit.

° De ontwikkelingen in dit gebied dienen echter verder gevolgd te worden en A.O.O. vertrouwt op twee diensten die zeer deskundig werk leveren nl. de Milieudienst voor Rijkswaterstaat te Middelburg en het Delta Instituut voor hydrologisch onderzoek te Yerseke.

° *Informatie omtrent de Oosterschelde kan nog altijd bekomen worden bij A.O.O., Postbus 33, NL-4400 AA YERZEKE*

RV

GEHEIM RAPPORT LEKT UIT

Half december werd door Beter Leefmilieu Tessenderlo (BELT) de inhoud van een geheim rapport bekendgemaakt; nl. het "Strafonderzoek van de waterverontreiniging van de Grote Laak", opgemaakt door het Instituut voor Hygiëne en Epidemiologie (in 1981). Indien het rapport niet toevallig in handen was gevallen van BELT, zouden de belangrijke gegevens die het bevat, dus waarschijnlijk nooit openbaar gemaakt zijn.

Zo blijkt ondermeer dat 3 grote bedrijven, "Limburg Chemie", "Tessenderlo Chemie" en de "Limburgse vinylmaatschappij", de hen opgelegde lozingsnormen flagrant aan hun laarzen lappen; lozingsnormen die dan nog veel te soepel zijn, aangezien ze werden opgemaakt voor lozingen in de beruchte afvalkollektor langs het Albertkanaal, die er nog altijd onbruikbaar bij ligt te rotten. De genoemde bedrijven lozen daarom in de Winterbeek (zijriviertje van de Demer) en de Laak (zijriviertje van de Nete), allebei met een zeer klein debiet. Talrijke zware metalen, radium 226 en giftige organische chloorverbindingen stromen zomaar het Nete- en Demerbekken in en bedreigen aldus het Kempische grondwaterreservoir.

BELT vraagt dan ook om paal en perk te stellen aan dit publiek schandaal, en om de inplanting van een nieuw slibbekken voor deze bedrijven - waarvoor tot dusver voorwaardelijk gunstige adviezen werden gegeven - opnieuw in onderzoek te willen geven.

DS.

VERMOMDE SPEKULANTEN IN HET MAASLAND

Weer ligt een grindboer op de loer om via geknoei met het gewestplan aan zijn trekken te komen. In Maasmechelen zou Van der Kant met zijn firma De Cup oh zo graag ontginnen in het landbouwgebied rond de oude steenbakkerij Eyben. In 1982 werkte burgemeester Reul hieraan welwillend mee door met steun van Akkermans eventjes een BPA uit de mouw te toveren. Hierdoor wordt twee jaar na de goedkeuring het gewestplan reeds gewijzigd. Ook de bestuurswisseling dreigt geen strobreed in de weg te leggen. Burgemeester Smeets, het schepkollege en de gemeenteraad staan er ook gunstiger tegenover, op enkele mensen na, die tenminste vragen stellen.

Vermomde spekulant : de Interkommunale Maatschappij Limburg. Deze beheert de herinrichting van de oude grintgebieden en het afdrachtenfonds. Zij stond te springen om het BPA te mogen ontwerpen en vermits het gemeentebestuur nogal in het krijt staat ...

Dan naar Lanaken. Daar werd een BPA-voorstel ingediend, waarbij een woonuitbreidingsgebied tot effectieve woonzone zou worden omgevormd. Hierdoor zou o.a. schade toegebracht worden aan het Pietersembos. Dergelijke voorstellen moeten gemotiveerd worden door een gedetailleerd dossier waarin bepaalde punten (behoeften, demografische gegevens) moeten vermeld worden. De nota van studiebureau Swartenbroeckx gaf daarop nauwelijks een antwoord of manipuleerde de gegevens. Ook hier een vermomde spekulant : 60 % van het woonuitbreidingsgebied is eigendom van schepen Dejong...◀

WH

Volksvertegenwoordiger Van Velthoven (SP) heeft in één klap 23 (DREI EN TWINTIG) schriftelijke vragen gesteld aan minister Akkermans over zijn beleid (?). Feit dat op zichzelf al voldoende was om half november de pers te halen. Wij wachten samen met de volksvertegenwoordiger met spanning op het antwoord van de minister.

In antwoord op een vraag van O. Deleuze (ECOLO) wist staatssekretaris Knoops te melden dat België zijn aandeel in het fameuze projekt van de snelleweekreaktor te Kalkar verhoogd heeft met 149 miljoen DM (zowat 3 miljard zwakke Belgische franken). Hiervan zal de overheid 2,5 miljard voor zijn rekening nemen. In totaal zal de Belgische overheid nu bijna 9 miljard BF pompen in een projekt waarvan het nut met de dag twijfelachtiger wordt en waarvan het einde bijlange nog niet in zicht is. Van besparingen gesproken.

Staatssekretaris Aerts antwoordde aan N. De Batselier (SP) dat giftig afval behoort tot de bevoegdheid van de minister van tewerkstelling en arbeid terwijl gevaarlijk afval onder de bevoegdheid valt van de gewesten. Wij vragen ons af hoe men met dergelijke regeling een degelijke aanpak kan garanderen van het afvalprobleem in ons land. De Bond Beter Leefmilieu eist al lang dat er een einde komt aan de versnippering van de bevoegdheden inzake leefmilieu.

Van het tracé van de TGV-lijn Parijs-Brussel-Keulen die als een dreigende schaduw boven de bosrijke gebieden van Brabant hangt, bestaat slechts een voorontwerp. Over de haalbaarheid van het projekt wordt momenteel gepraat in een driedelige werkgroep waarin de Belgische, Franse en Duitse minis-

teries van verkeerswezen vertegenwoordigd zijn. Overleg met andere betrokken ministeries en gemeenten zal er pas komen als de werkgroep klaar is met de werkzaamheden. Dixit minister Decroo op een vraag van senator Van De Zande (V.U.). Als de vos de passie preekt, boer let op uw ganzen.

Op vraag van M. Van Puymbroeck (AGALEV) wat de Belgische regering denkt te doen om de export van pesticiden naar ontwikkelingslanden aan te passen aan de resolutie van het Europese Parlement waarbij gesteld wordt dat pesticiden enkel mogen uitgevoerd worden

als de regering van het invoerende land voldoende geïnformeerd is en zelf om de aankoop verzoekt, en als de pesticiden voorzien zijn van de nodige etikettering in de landstaal zelf, antwoordde de staatssekretaris Aerts dat dit eerst dient onderzocht te worden in de EG-Kommissie, liefst in overleg met internationale organisaties zoals de WHO, UNO EN FAO.

België zal dus voorwaar weer een avant-garde rol spelen! En dit ondanks het feit dat België de wettelijke mogelijkheden heeft (wet van 24/2/1921) om iets te doen aan het probleem.◀

Dirk Van Melkebeke

europa

In deze nieuwe rubriek proberen wij bondig de belangrijkste berichten uit andere EG-landen weer te geven, vooral met de bedoeling in ons land de activiteiten van het Europese Bureau voor Milieuzaken (BEE/EEB) beter bekend te maken. Want zonder doorstroming via de Bond Beter Leefmilieu, die bij het EEB aangesloten is, hebben de Europese akties van deze vereniging voor onze leden en sympatisanten weinig betekenis. Suggesties in verband met inhoud en opzet van deze rubriek worden van harte toegejuicht.

- Op 29 november 1983 vraagt de Algemene Vergadering van het BEE dat Sabena dringend de nodige maatregelen zou treffen om het transport van ivoor te verhinderen, volgens de voorwaarden van de Konventie van Washington.

- Van de EG-Milieuraad van 16. 12.1983 kunnen volgende punten onthouden worden :

* eensgezindheid i.v.m. richtlijn loodvervuiling,
* geen akkoord over de milieu-

effekt-raportering en de indruk dat dat er voorlopig niet zal komen,

* over transport van giftig afval zetten de landen "hun inspanningen verder", d.w.z. momenteel geen richtlijn op Europees niveau,

* Frankrijk neemt vanaf 1 januari 1984 het voorzitterschap van de Raad waar.

- De Kommissie antwoordde op het BEE-dokument over het nucleaire kartel. Kopies van dit antwoord kunnen gevraagd worden bij het BEE.

- In een brief in verband met het rapport Gendebien gericht aan de voorzitter van de Kommissie, vraagt het BEE dringend de oprichting van een werkgroep ruimtelijke ordening en de benoeming van een kommissaris om er de leiding van te nemen.

- 12-14 november 1984 : BEE-symposium over bodemvervuiling. Gratis toegang, programma vanaf begin september te verkrijgen.◀

- Adres European Environmental Bureau/Bureau Européen de l'Environnement : Vautierstraat 29, 1040 BRUSSEL.

Lieve Grauls

THUIS ZIJN IN DE STAD

Een studie over wijkbinding van het Ministerie voor Onderwijs en Permanente Vorming. Auteur is Herman Wuyts met medewerking van Edith Lismont. Deze studie is de Vlaamse bijdrage tot een internationaal vergelijkend onderzoek onder de naam "Residential Areal Bond" (RAB). In elk land is in één of meerdere steden een gelijkaardig onderzoek opgezet op een wijze die later onderlinge vergelijkingen mogelijk maakt. In Vlaanderen is het veldonderzoek uitgevoerd in de stad Hasselt in 1979-1980.

Het boek valt uiteen in 2 grote delen. Het eerste deel, het zogenoemde 'literatuuroverzicht', beschrijft in een vlot lezende tekst het onderwerp en bekijkt buurten, dorpen en stadswijken zoals ze voorkomen in de literatuur.

De identiteit van dorp of stadswijk wordt bekeken vanuit verschillende invalshoeken en deze twee wooneenheden worden met elkaar vergeleken. Problemen en mogelijkheden voor nieuwe wijken, stadscentra, randgebieden, enz... worden nagegaan aan de hand van de literatuur en eigen bevindingen. In het tweede deel komt het onderzoek aan bod. Eerst wordt de idee wijkbinding uitgespit, zoals de auteur zelf schrijft: "Het centrale begrip van deze studie". Aan de hand van het onderzoek wordt nagegaan wat de eigenlijke band is van de bewoner met de wijk. Ook het verband met persoonlijkheidskenmerken wordt uitgebreid nagepluist.

Tot slot is er nog een uitge-

breid een degelijk bibliografisch overzicht.

Aanbevolen lektuur voor al wie zich bezig houdt met wonen en urbanisatie.

Te verkrijgen :

ADMINISTRATIE VOOR ONDERWIJS
EN PERMANENTE VORMING

Parochiaanstraat 15-23

1000 BRUSSEL

Tel. : 02/513.74.65

MDP

HUN WINST, ONZE MESTHOOP

In dit dossier worden de milieu-problemen in de Gentse Kanaalzone behandeld zowel syndikaal als politiek.

Het is de weerslag van een BTK-onderzoek "Milieu begint binnen de fabriek" van de VZW Geneeskunde voor het volk.

In een eerste deel wordt de vervuiling van lucht, water en bodem behandeld. Veel aandacht gaat naar de milieueffekten van het gipsstort van Kuhlmann en de fabriekslozingen in het water. Een volgend deel behandelt het milieu binnen de bedrijven. Niet enkel vervuilingsgraad maar vooral de verhoging van de risikograad op brand- en ontploffingsgevaar door de vele bedrijven wordt aangeklaagd. Men ondersteunt dan ook het ABVV-initiatief tot oprichting van een regionaal veiligheidscomitee voor de kanaalzone. Aan de hand van de stellingen van Miel Vervliet (ACW) peilt men naar de houding van de vakbeweging ten overstaan van ekologische problemen. Een reeks van beleidsvoorstellen worden gedaan, ge-

baseerd op openheid en samenwerking met de vakbeweging. Een laatste deel onderzoekt de plaats van de ecologie in het maatschappelijk bestel. De auteurs besluiten dat de strijd voor de ecologie en voor de arbeiders tesamen moet gestreden worden gericht tegen de echte oorzaak van vervuiling. Arbeid en natuur worden immers maximaal uitgezogen door de bezitter van financieringskapitaal en bedrijven om de maximale winst te verzekeren. Een degelijke brochure vol praktijkgegevens; echt geschikt voor de beginnende discussie rond "Arbeid en Milieu".

"Hun winst, onze mesthoop", uitgegeven door VZW Geneeskunde voor het Volk, Groenplein 19, 9060 ZELZATE (70fr. + 20 fr. postkosten), 1982,

EC.

EOS : TECHNOLOGIE VOOR DE MENS

Een nieuw tijdschrift kwam op de markt. Qua bedoeling vindt men nergens vermeld dat het om een wetenschappelijk tijdschrift zou gaan, zoals enigszins verwacht werd. Men wil de mens in de technologische evolutie situeren, de onwetendheid bestrijden en dit door een ruim overzicht te geven van min of meer recente technologische ontwikkelingen. Daarbij streeft men "diepgang en klasse" na. Weliswaar steekt dit alles in een pseudowetenschappelijk kleedje (bv. wetenschappelijke agenda en boekbespreking, terminologie) ... wat een ►

schijn van objectiviteit geeft. Daar wringt nu net het schoentje. Door de dikwijls flagrant eenzijdige of kortzichtige visie (geen koele analyse, geen pro's en kontra's) komt er van situering in de technologie niets terecht. Door het concentreren op louter technologische ontwikkelingen of een bepaald facet van een onderwerp wordt de aandacht eerder van de ruimere problematiek afgeleid. Ook demagogische truukjes duiden op : uit hun kontekst gerukte uitspraken, (bv. in het artikel over kerncentrales), dubieuze vergelijkingen, bv. regelmatig tussen kernbommen en natuurverschijnselen (de bom is dus geen gevaar ...). Sommige artikelen bieden schaamteloos politieke visies aan die niets meer te maken hebben met de geëxpliceerde doelstellingen van het blad. Kortom, onwetendheid wordt niet bestreden, maatschappelijke bewustwording afgeremd, mentale struisvogelpolitiek in de hand gewerkt. Verder doet de stijl soms denken aan een wetenschappelijk sensatieblaadje en is de prijs niet mals (luxepapier).

Ook iets positief : de foto's zijn prachtig en het geheel stelt wel in staat zich op de hoogte te houden van de stand van de technologie, maar men moet op zijn hoede zijn voor ideologische addertjes of boa's.

WH

MORFOLOGISCHE EN TYPOLOGISCHE ANALYSE VAN HET STEDELIJK WEEFSEL

Door Roger Liberloo en uitgegeven door het Provinciaal Hoger Architectuurinstituut te Hasselt.

In dat instituut worden sinds enkele jaren morfologische studies gedaan naar nederzettingsstructuren. Die studies baseren zich voornamelijk op Ph. Panerai en J. Costex van de Unité Pédagogique te Versailles. De bedoeling van deze studie bestaat erin, deze onderzoeksbenadering in zijn geheel te beschrijven en te situeren. Daarna werd dit onderzoeksinstrument toegepast op de tuinvijken van Winterslag. Een moeilijk door te werken boek en ik kan mij niet van de

Wegens plaatsgebrek is het niet mogelijk alle publikaties die op het sekretariaat aankomen, te bespreken. Toch zijn volgende boeken en brochures ook het vermelden waard :

- ° Avifauna van de Demervallei door ROGER DE FRAINE,
 - ° Diest : natuurwandeling, Sint-Jan-Berchmanspad,
 - ° Natuurwandeling Zichems groenpad,
 - ° Schaererybergwandeling,
 - ° Verken : de loofbomen, door FRANS BOMANS en MARTIN VERHEYDEN,
 - ° Wat met afval, door MICHEL OP DE BEECK,
- allen uitgegeven door de Federatie Leefmilieu Hageland vzw, Amerstraat 113, 3220 AARSCHOT, tel. 016/56.15.59

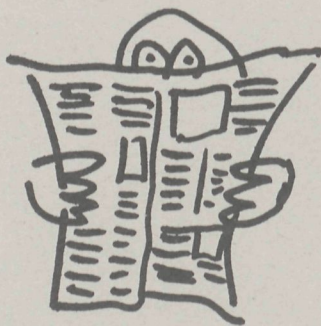
- ° De zang der vogels, uitg. Wielewaal Schelde-Leie, 49 min, 15 zangvogels, LP : 375fr., cassette : 350fr., op rekening 891-2540092-60 van Wielewaal Schelde-Leie, Kronkeveldstraat 1, 9751 ASPER. Bij afname van 10 ex. 275fr. voor LP of kassette.

- ° Fundamenten van het bosbeleid in Vlaanderen, M. VAN MIEGROET Werkgroep Sociale en Economische betekenis van het bos, Onderzoekscentrum voor Bosbouw RUG, 1983, Geraardsbergsesteenweg 267, 9231 GRONTRODE, 274 blz., gratis.

- ° Kwaliteitsoverzicht van een aantal Belgische oppervlaktewateren in 1982, uitg. Instituut voor Hygiëne en Epidemiologie, Juliette Wytsmanstraat 14, 1050 BRUSSEL (gratis).

- ° De samenstelling van het Maaswater in 1981, Rijnkommissie Waterleidingsbedrijven, 1982. (RIWA, Postbus 8169, 1005 AS AMSTERDAM).

LG

gehanteerde begrippen en theoriën", zo schrijft de auteur en dat zal dan wel de bedoeling geweest zijn van dit werk.

Te krijgen :

Provinciaal Hoger Architectuurinstituut (PHAI), Gouverneur Verwilleghensingel 3, 3500 HASSELT. Telefoon 011/22.83.12

MDP

EKOLOGIE VOOR BEGINNERS

Beginners, maar ook gevorderden worden hierin meegenomen op een vogelvlucht doorheen de ekologische problematiek, ruim genomen. Een eerste deel biedt een thematische terugblik in de geschiedenis vanuit een strukturalistisch perspectief. De problemen worden ingekaderd in het globale socio-economische denken van vroeger en nu (vb. kolonialisme; industrialisatie, winstlogika,...).

In een tweede deel wordt een ekologische visie gegeven op het kerngezin en de huidige maatschappijvormen (kapitalisme en staats-socialisme). Tussendoor wordt voortdurend gesuggereerd hoe het anders

indruk ontdoen dat hier boeiende stof, droog en saai wordt naar voor geschoven. De tekst is doorspekt met aanhalingen en verwijzingen naar andere boeken, wat het vlot opnemen van de stof erg bemoeilijkt. Er zijn zeer interessante gegevens uit te halen, doch de verschillende andere delen staan nogal onafhankelijk van elkaar zodat het geheel overkomt als een opeenstapeling van ideeën. "In het Nederlandse taalgebied ontbreekt tot op heden een overzichtelijke bundeling van de

kan. Qua vormgeving gaat het op een kollageboek lijken : striptekeningen voeren doorlopend stukjes nieuwe tekst aan of illustreren fleurig het treurige geheel, niet zonder zin voor humor.

Een ruime waaier deelaspecten wordt aangereikt zonder al te diep op de zaken in te gaan. Eerder een soort naslagwerkje vanuit een invalshoek, geïnspireerd op Ivan Illich, Gustav Bahro, André Gorz,...

Zeker de moeite waard als introductie maar ook als opfrisertje of gezichtsverruiming voor geroutineerden.

"Ekologie voor beginners."

Croall en Rankin

Van Gennep/Kritak, 1983

Oorspronkelijke titel en uitgave : "Ecology for beginners.", Writers and Readers Publishing Cooperative Society Limited, Londen, 1981.

Te verkrijgen bij Kritak, Vesaliusstraat 1, 3000 LEUVEN.

WH.

"VLAAMS MILIEUBELEID"

Jan Lenssens, Gemeenschapsminister van Leefmilieu, Waterbeleid en Onderwijs, heeft een brochure uitgegeven met enerzijds een overzicht van het milieubeleid van de voorbije twee jaar in Vlaanderen en anderzijds de analyse en de daaruit

voortvloeiende beleidsvisie betreffende de belangrijkste probleemgebieden.

Komen hierin aan bod : de hinderlijke bedrijven en het voorstel voor een nieuw ARAB (Algemeen Reglement voor de Arbeidsbescherming), de luchtverontreiniging (lood en zure regen), het lawaai, de afvalstoffen (OVAM en afvaldekreet, recycling), het waterbeleid (A.W.P., waterzuiveringsprogramma's), de informatie en inspraak (Groene Lijn, Leefmilieukampagne en de Vlaamse Raad voor het Leefmilieu). Tenslotte gaat het nog even over het D.A.C.-project "Verbetering van het leefmilieu".

Allemaal mooie pleidooien, interessante voornemens, doch nog steeds op mooi wit papier. Het goede kringloop(papier)voorbeeld zal wel door anderen gegeven worden. Tevens wordt niet zo duidelijk ingegaan op welke manier, met welke middelen, dat beleid zal uitgevoerd worden.

Vlaams Milieubeleid, Jan Lenssens, december 1983, 43 blz., gratis te bekomen bij het Kabinet van de gemeenschapsminister van leefmilieu, waterbeleid en onderwijs, Jozef II straat 30 (4de verdieping), 1040 BRUSSEL 02/217.01.50

EC.

MILIEUSPAREND HUISHOUDEN

Als er "in het milieu" een plezierig boekje wordt uitgegeven, valt dit op. "Milieusparend huishouden" is zo'n boek dat je in de winkel dadelijk zou vastgrijpen : handzaam formaat (geen saaie A4), kringlooppapier, aantrekkelijke kaft (geruite keukenhanddoek op wasdraad tegen blauwe lucht met wolkjes), talrijke illustraties én een betaalbare prijs : 200 fr. Auteur is Marijke Brunt, verbonden aan te Stichting Natuur en Milieu (Nederland).

Zelfs feministen hoeven niet onmiddellijk te steigeren bij het horen van de titel : "huishouden" is zeer ruim opgevat. Naast energie, water, afval en voeding komen ook ongewenste beestjes, kamerplanten, de tuin, huisdieren, verkeer en vervoer, lawaai en geluidshinder aan

bod. Elk hoofdstuk behandelt een onderdeel van het huishouden met de gevolgen voor het milieu en de natuur, en met ideeën en tips voor een milieuvriendelijke aanpak. Achterin staat een alfabetische trefwoordenlijst om het opzoeken te vergemakkelijken. Een aanrader!

Om onze abonnees de hoge kosten van een overschrijving naar het buitenland te besparen, hebben wij dit boekje in consignatie genomen : te bestellen door overschrijving van 200 fr. + 25 fr. verzendingskosten op rekeningnummer 427-9082201-48 van de Bond Beter Leefmilieu, 1040 BRUSSEL, met vermelding van "bestelling milieusparend huishouden".

LG.

NUTTIGE PLANTEN

UIT DE TROPEN

Tropische regenwouden vertegenwoordigen 10 % van de aardoppervlakte, althans tot nu toe. Het huidige vernielingsritme bedraagt 21 ha per minuut of 4 x de oppervlakte van België per jaar! Regenwoud dat verdwijnt betekent een verdere opmars naar de woestijn en is nefast voor de gehele wereldbevolking.

Om aan deze vernietiging een halt toe te roepen startte het W.W.F.-België in samenwerking met de Nationale Plantentuin te Meise een campagne "Red het tropische oerwoud".

Eén van de doelstellingen is ons bewust maken van het aantal producten die wij uit het oerwoud betrekken. Hierin ligt eveneens de opzet van de brochure "Nuttige planten uit de tropen". Dit boekje laat ons kennismaken met die planten, welke afkomstig zijn uit de tropen en waarvan sommigen bijna dagelijks in onze westerse leefwereld gebruikt worden : katoenplant, ramee, rotanpalmen, kokospalm, rijst, avocado, ananas, banaan, cacaoboom, koffie, thee, peper, kaneel, pili-pili, kola, enz...

Van elke plant wordt naast afbeelding ook gegevens verstrekt aangaande familie, herkomst, plantages en productiecijfers, biologische bijzonderheden, ge-

bruik en belang.
Beslist de moeite waard!

*Te krijgen bij World Wildlife Fund-Belgium, Waterlooosteenweg 937 bus 5, 1180 BRUSSEL
Telefoon 02/375.34.98*

MDP

150 JAAR BODEMGEBRUIK EN GROEN IN DE GEMEENTE WAASMUNSTER 1834-1981 (Clem Ruelens)

Deze 38 blz. tellende brochure geeft op basis van kadaster, land- en tuinbouwstellingen, bosstellingen en inventarisaties van oppervlaktewaters en bouwgronden uit de behandelde periode een beknopt overzicht van het bodemgebruik in deze Waaslandse "groene" gemeente. Door het interpreteren en verklaren van de gegevens, het eraan vastknopen van conclusies en bedenkingen, is het een mooi voorbeeld van hoe droge statistische gegevens kunnen bewerkt worden tot boeiende lektuur en vingerwijzingen voor het te voeren beleid in de nabije toekomst.

Toch enige kritiek: de slordige uitgave en het gebrek aan eko-

nomische achtergrondinformatie die voor gevolg heeft dat de auteur in de verklaring van zijn gegevens soms erg vaag en ontoereikend blijft.

150 jaar bodemgebruik en groen in de gemeente Waasmunster 1834-1981: te verkrijgen bij VZW DURME, Smoorstraat 5, 9170 WAASMUNSTER.
Geen prijs vermeld.

DVM

OLIFANTEN

World Wildlife Fund-Vlaanderen wijdt zijn driemaandelijks tijdschrift 'PANDA' volledig aan olifanten. Na een algemeen overzicht gaat men in op de geschiedenis en wordt de olifant van dichterbij bekeken.

Panda is het tijdschrift van W.W.F.-Vlaanderen en is te krijgen bij Pandaclub, Naamsestraat 150, 3000 LEUVEN, tel 016/23.37.69

MDP

STADSEKOLOGIE

Deze brochure bevat de referaten van de studiedag over stadsekolgie die plaats had op

23 april 1983 in de Vrije Universiteit te Brussel.

Het doel van die studiedag was een stand van zaken op te maken van de gemeentelijke ekologie in Vlaanderen en vanuit verschillende invalshoeken (juridisch, sociologisch, planologisch, stedenbouwkundig) de mogelijkheden en de beperkingen van gemeentelijke milieu-initiatieven af te tasten.

Ook worden diverse gemeentelijke milieudiensten in Vlaanderen voorgesteld.

Deze bijdrage wil enkele van de richtingen en mogelijkheden illustreren waarin gemeentelijk milieubeleid in de toekomst kan evolueren.

Een leesbaar werkje, beknopt en toch bijna alle aspecten van gemeentelijk milieubeleid bevattend. ◀

STADSEKOLOGIE, diverse auteurs.

Brochure uitgegeven door Stichting Leefmilieu VZW, in samenwerking met de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten; 1983, 119 blz., 150 Bfr. (120 Bfr., abonnees Leefmilieu)

Stichting Leefmilieu VZW, Keizerstraat 8, 2000 ANTWERPEN.

EC

vereniging voor portret milieueducatie

De aktiviteitswaaier van deze vereniging, die sinds het najaar 1983 bij de Bond Beter Leefmilieu is aangesloten, bevat volgende punten:

Wandelingen

Gediplomeerde natuurgidsen, opgeleid door het Centrum voor Natuurbeschermingseducatie, begeleiden natuurwandelingen met de bedoeling de mensen dichterbij de natuur te brengen.

Door het VMPA wordt gratis een wandelkalendertje uitgedeeld, waarop de vertrekplaatsen en beginuren van de wandelingen staan. Behalve de dagwandelingen, die apart vermeld worden, duren deze ongeveer twee uur en zijn bovendien gratis. Voor de begeleiding van

een aangevraagde groepswandeling wordt een onkostenvergoeding gevraagd.

Inlichtingen en aanvragen bij Fons Waeterschoot
Apollostraat 96,
2600 BERCHEM
03/322.12.75

Dia-voordrachten

Zoek je een diavoordracht over de natuur, dan kan je ook bij de VMPA terecht, die een keuze heeft uit een steeds groeiend aanbod van onderwerpen: de natuur op de Linkeroever, natuurreservaat "Het Zwin", de Waddenzee, de Kalkstreek, de natuur in onze omgeving, wilde planten, enz.

Bij deze voorstellingen komt niet alleen het schoonheidsaspect aan bod, maar wordt ook het ekologisch verband gelegd tussen mens, plant en dier.

Kontaktadres: Jos De Vriendt,
Oude Geelsebaan 1, 3988 Laakdal

014/54.43.85 ▶

Tentoonstellingspanelen

VMPA kan instaan voor het leveren van tentoonstellingspanelen die voor verschillende doeleinden dienstig zijn :

- zes (vertel)panelen, met frisse gekleurde figuren, waarop de samenhang in de natuur didactisch is voorgesteld. Zeer goed hulpmiddel voor leerkrachten om het begrip ecologie aan kinderen bij te brengen. Een begeleidende tekst wordt bijgevoegd.

- Tentoonstellingspanelen waarop de activiteiten van de VMPA worden uitgebeeld.

- Blanco panelen om een eigen tentoonstelling op te bouwen.

Het gebruik is gratis, een waarborgsom wordt gevraagd. Inlichtingen bij Jos De Vriendt (zie hoger).

Kursussen

VMPA richt geregeld kursussen in, genaamd "Natuur in-zicht", die de basisbegrippen van het natuurgebeuren bijbrengen. De cursus omvat een boeiende lessenreeks en exkursies. Hij staat open voor iedereen vanaf 17 jaar en richt zich vooral naar mensen met weinig voorkennis op natuurgebied. Hij vormt ook de basis voor hen die nadien de cursus "Natuurgids" willen volgen bij het C.V.N.

Een folder met meer inlichtingen kan men bekomen bij Lieve Geerts, Azalealaan 22, 2630 AARTSELAAR 03/887.58.63

De VMPA publiceert een tijdschrift, de Galnoot.◀

LG

MILIEURAMA IS HET MAANDBLAD VAN DE BOND BETER LEEFMILIEU

REDAKTIE EN ADMINISTRATIE :

Aarlenstraat 25
1040 BRUSSEL
Tel.: 02/230.94.10

JAARABONNEMENT :

300fr. te storten op rekeningnummer 427-908220
1-48 van de Bond Beter Leefmilieu v.z.w.
Steunabonnement : 500fr.
Buitenland : 350fr.
Cultureel jongeren-paspoort, Plus-drie-pas : 240fr.
Los nummer : 40fr.

HOOFDREDAKTEUR EN VERANTWOORDELIJKE UITGEVER :

Dirk Van Melkebeke

MEDEWERKERS :

Martin Besieux,
Eddy Cautaeers,
Mark Depaepe,
Marleen Engels
Lieve Grauls,
Willy Hooiberghs,
Ann Kenis,
Dirk Serneels,
Dirk Van Melkebeke,
Resi Vervaet.

LAY-OUT :

Mark Depaepe

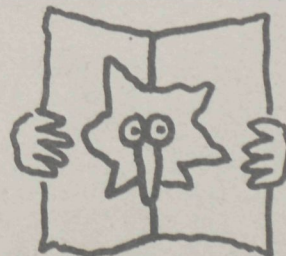
TYPISTE :

Marleen Engels

COPYRIGHT :

Overname van artikels wordt aanbevolen, mits schriftelijke toelating en bronvermelding.

KRINGLOOPPAPIER IS MILIEUVRIENDELIJK

offset acco leuven

kalender

tot maart 1984

tentoonstelling "de uilen, die mysterieuze nachtvogels" in het info-centrum van de Vrienden van Heverleebos, Waversebaan 66, 3030 Heverlee (ma, wo, vr, 9/17u.)

verschillende data

kursus Natuurgids in de provincie Antwerpen gaat van start op verschillende plaatsen - te bevragen bij Centrum voor Natuurbeschermingseducatie, Ommeganckstraat 20, 2018 Antwerpen, 03/231.84.81

vanaf 2 februari

zestien donderdagochtenden of -avonden, resp. van 9-12 u. of van 20-23 u. - "Milieu in je dagelijks leven", VHS Elcker-ik, Breughelstraat 31, 2018 Antwerpen, 03/218.65.60, L. Steenkiste

18 februari 1984

"Naar een andere toekomst", een studiedag voor militanten uit arbeiders- en milieubeweging, UFSIA, Rodestraat in Antwerpen, 10-17 u., inlichtingen bij Werkgroep Arbeid en Milieu, Breughelstraat 31, 2018 Antwerpen : 03/218.65.60

25 februari 1984

Studiedag "Milieu-effectrapportering (MER) in Vlaanderen en Nederland, een storm in een glas water?" UFSIA, Rodestraat 14, 1000 Antwerpen, inl. bij Algemeen Nederlands Congres, Gallaitstraat 80, 1030 Brussel, 02/241.31.64

25 februari

studie- en ontmoetingsdag "Tussen honger en gifspuit", 9.30-17 u., Volkshogeschool, Baliestraat 58, 8000 Brugge, 050/33.01.12

16 maart

bijeenkomst over de Noordzee, Europäischer Hof, Hamburg, inl. Ms Ruth de Cesare, Socialist Group, European Parliament, Kirchberg/Luxembourg

24 maart

Studiedag "Natuurbehoudsbeleid in discussie", aanvang 10 u., Kleine aula, KULeuven, inl. Werkgroep Natuurbehoud van de Bond Beter Leefmilieu-Vlaanderen, Aarlenstraat 25, 1040 Brussel

ILLUSTRATIES

KAFT : Inter-environnement-Wallonie, blz 4,5,6: Dirk CRIEL-NCBR, blz 11: "Ecologie", blz 12,13: handelsadvertentie, blz 14: "Noise Pollution", Clifford R. Brogdon, blz 15,16: "Dossier kernenergie"-VAKS, blz 17: "Energiek"-VAKS, blz 18: WHOP v.z.w.

Aangezien er in elk "goed blad" een kruiswoordraadsel hoort te staan, zal er voortaan in Milieurama een dergelijke rubriek te vinden zijn. Er is zelfs telkens een prijs te winnen, deze maand is dat een boekenpakket ter waarde van 600 fr. Uit de juiste inzendingen zal door een onschuldige kinderhand de gelukkige winnaar getrokken worden. De juiste oplossing is niet in het bezit van gerechtsdeurwaarder Van Backlé, maar bevindt zich in een gesloten omslag op het sekretariaat van de Bond Beter Leefmilieu. De wedstrijd staat uiteraard niet open voor de personeelsleden van datzelfde sekretariaat.

Oplossingen vóór 3 maart sturen naar : Milieurama - Kruiswoordraadsel, Aarlenstraat 25, 1040 BRUSSEL. De winnaar en de juiste oplossing worden bekend gemaakt in de MR van april.

HORIZONTAAL

1. zuurtegraad + energiebron + meisjesnaam
2. bijbelse kapster + waadvogel
3. Vlaamse natuurramp
4. beteuterd + in orde + maatschappelijk verschijnsel
5. voorjaarsbloem + riviervis + Amerikaanse acteur
6. struisvogel + sluis + inheems zoogdier
7. tabakskomponent + loog
8. deel van een trein + zuivelbestanddeel
9. Lierse rivier + profeet
10. uitroep + papegaai + bokser

11. muziekwerk + treurspel + stap
12. zeevis + een zekere + aanwijzend nw.
13. paard van Don Quichot
14. Franse stad (busramp '82) + tuinplant
15. schapegeluid + milieuvriendelijke energieverwekker + naschrift

VERTIKAAL

1. gratis + energiebron + blote

- milieubeschermster
2. edelgas + heldendicht
3. afvalprodukt van kerncentrales
4. vroom + Gelderse gemeente + karig
5. onbepaald voornaamwoord + minister van volksgezondheid + batig saldo
6. deel van een boom + herkauwer + Japanse munt
7. Griekse godin + oorlogsgod
8. schaaldier + grondstof voor kerncentrales
9. zangvogel + slotwoord
10. edelgrootachtbaar + Europees milieubureau + zoetzoutwater
11. grafvaas + beschermer van de houtsnip + bezittelijk voornaamwoord
12. zangvogel + sportartikel + Chinees gewicht
13. Nederlandse kerncentrale
14. wolfskers + Nederlandse stad
15. ongaarne + verdelgingsmiddel + zwaar metaal

DS.

